

Усмонхон АЛИМОВ,
Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий

ИСТИҚЛОЛ — УЛУҒ НЕЪМАТ!

Бисмиллоҳир раҳмонир раҳим. Бутун оламлар Парвардигори Аллоҳ таолога ҳамду санолар бўлсин, Унинг расули Муҳаммадга (алайҳиссалом) дуруду саловоту саломлар ёғилсин.

Аллоҳ таоло бизга берган буюк неъмат — она Ватанимиз мустақиллигига ўн беш йил тўлди. Ўтган йиллар мобайнида, барча соҳаларда бўлгани каби, дин ва ибодат масалаларида ҳам эркинлик, яхши шароитлар ҳаётимиздан мустаҳкам ўрин олди. Советлар даврида чекланган шароитларда зўрға ишлаб турган бир неча ўн масжид, битта мадраса ўрнида ҳозир икки мингдан зиёд масжид, ўнта мадраса ва Тошкент Ислом институти, Тошкент Ислом университети фаолият юритмоқда.

Мустақиллик йилларида бир неча минглаб юртдошларимиз энг қулай шароитларда ҳаж ва умра ибодатини адо этишга муяссар бўлди. Даҳрийлик ҳукмрон бўлган йиллари қаровсиз ташлаб, омбухоналарга айлантирилган масжидлар, мақбаралар, зиёратгоҳлар қайта тикланиб, яна мусулмонлар ихтиёрига топширилди. Оламга машҳур Имом Термизий, Имом Бухорий, Имом Мотуридий, Бурҳониддин Марғиноний, Аҳмад Фарғоний,

Абдулхолиқ Ғиждувоний, Баҳоуддин Нақшбанддек улуг аждодларимизнинг хотираларига муносиб эътибор кўрсатилди, ўтганларнинг руҳлари шод бўладиган бир қатор хайрли тадбирлар амалга оширилди.

Аллоҳга беадад шукрлар бўлсин, ўтган йиллар давомида турли бало-қазолардан бизни Яратганнинг ўзи паноҳида асраб келди. Бугунги тинч-омон ҳаётимиз “Эрталаб туриб, ёруғ юз билан астойдил Аллоҳдан сўрасангизлар, Аллоҳ албатта беради”, деган насиҳатни такрор-такрор, чуқур эътиқод ила уқтириб келаётган муҳтарам Юртбошимизнинг пок ниялари; ҳожи оталар ва ҳожи оналарнинг муқаддас замин тупроғида туриб юртимиз ва халқимиз ҳаққига қилган дуо-илтижолари; Яратгандан тинчлик, тансиҳатлик, хотиржамлик тилаётган мусулмон жомамиз дуоларининг шарофатидир. Бироқ бу хотиржам, эмин-эркин кунларга етиш енгил кечгани йўқ.

Бугун Ўзбекистон жаҳон ҳамжамияти ҳамда мусулмон мамлакатлари оиласининг тенгҳуқуқли аъзоларидан бирига айланди.

Истибоднинг оғир йилларида

ҳам устозларимиз Эшон Бобохон ибн Абдулмажидхон, Зиёуддинхон ибн Эшон Бобохон, Исмоил Махдум Сагдиев, Шамсуддинхон Бобохон, Абдуғани Абдуллаев, Юсуфхон Шокиров, Абутороб Юнусов, Мухторхон Абдуллаев, Асроркул Мавлонқулов, Салоҳиддин Муҳиддинов, Отакул Мавлонқулов (ҳаммаларини Аллоҳ раҳматига олган бўлсин) каби забардаст уламоларимиз шижоатлари сабаб динимиз ҳар хил хуружлардан ҳимоя қилиб қолинди. Бизнинг бурчимиз улардан ибрат олиб истиқлол йиллари саҳифаларида мудом яхши амаллар билан чиройли из қолдиришга интилишдир.

Аллоҳ таоло юртимизни бало-офатлардан, фитналардан муборак паноҳида асрасин, қарияларимизни имонда, Исломда собит айласин, ёшларимизнинг илм-маърифатли, чинакам ватанпарвар инсонлар бўлиб камол топишларини насиб этсин.

ҚАЛБ МАЪРИФАТ ЎРНИ

Оламда инсондан фазилатли ва мукаррам бирорта махлуқ йўқ. Куръони каримда бундай марҳамат қилинган: **“Биз Одам фарзандларини мукаррам қилдик. Уларни қуруқлик ва денгизда уловларда юргиздик. Уларга лаззатли нарсалардан ризқ бердик ва уларни барча яратганларимиздан фазилатли қилдик”** (Исро, 70, мазмуни).

Инсон жисмида эса энг фазилатли ва ша рафли аъзо қалбдир, кўнгилдир. Инсоннинг инсонийлиги қалби билан, кўнгил мусаффолиги биландир.

Қалб маърифат ўрнидир. Инсоннинг бошқа махлуқотлардан юксаклиги айнан маърифат туфайлидир. Инсон қалби билан Аллоҳ субҳонаҳу ва таолога имон келтиради ва Унга яқин бўлади.

Динимиз ҳар бир инсонга ўз қалбини асрашни буюради, ўзгалар қалбига тажовуз қилишдан қайтаради. Шариатимиз инсон қалбига озор етказувчи барча нарсаларни ҳаром қилган. Имом Раббоний Аҳмад Сирҳиндий бундай ёзадилар: “Қалбга, у мўмин ё осий бўлишдан қатъи назар, асло озор бермант! Аллоҳ таолога ишонмаслик гуноҳидан сўнг қалбга озор бериш гуноҳидан оғир гуноҳ йўқ. Зеро, барча инсонлар Аллоҳ таолонинг қулларидир. Кули озорланган хожа ўзини озорланган ҳисоблайди”.

Қалбни қувонтириш ибодат ҳисобланади. Ҳадиси қудсийда бундай марҳамат қилинади: “Фарз амалларни адо қилишдан сўнг мусулмон қалбини хурсанд қилишдан ортиқ амал йўқ”. Бу фазилати улуг иш экани Пайгамбаримизнинг (алайҳиссалом) ҳадиси шарифларида ҳам кўп бора таъкидланган.

Озорланган қалбда адоват уйғонади. Қувонган қалбда муҳаббат пайдо бўлади. Олам ва инсон муҳаббат билан осуда яшайди ва камол топади. Қалбларимизни озордан асрайлик, азизлар!

«HIDOYAT»

Ойлик диний-маърифий,
илмий-адабий нашр

Муассис

Ўзбекистон мусулмонлари идораси

Бош муҳаррир

Нуруллоҳ МУҲАММАД РАУФХОН

Таҳрир ҳайъати

Усмонхон АЛИМОВ
Абдулазиз МАНСУР
Неъматилла ИБРОҲИМОВ
Аҳад ҲАСАНОВ
Зоҳиджон ИСЛОМОВ
Зоҳидилло МУНАВВАРОВ
Баҳодир ҚАРИМОВ
Абдураззоқ ЮНУС
Анвар ТУРСУН
Ортиқбек ЮСУПОВ
Нуриддин ҲОШИМОВ
Муҳаммад Шариф ЖУМАН
Юсуфжон ИСҲОҚ
Эркин МАЛИК
Абдул Жалил ХЎЖАМ
(Бош муҳаррир ўринбосари)
Аҳмад Муҳаммад ТУРСУН
Муҳаммад Собит САЛОҲИДДИН
Исомиддин ОЛИМ ШАЙХ

Муқова

«Voris Design» маркази билан
ҳамкорликда тайёрланди.

Бадий муҳаррир

Хайруллоҳ ҚУДРАТУЛЛОҲ ўғли

Матнни

Райҳона ХОЛБЕК қизи
терди

Тарғибот-ташвиқот марказлари:

Андижон вилояти — 8.374. 224-34-04
Раҳбари Ўктам ҳожи Умрзоқ
Фаргона вилояти — 8.373. 222-12-38
Раҳбари Салоҳиддин Нуриддин
Сурхондарё вилояти — 8.376. 226-05-08
Раҳбари Низомиддин Чори

Манзилимиз:

700021 Тошкент шаҳри
Шайхонтоҳур тумани Навоий кўчаси 46-уй;
Тел: 149-18-26, тел.факс: 144-36-53.
Интернет сайтимиз: www.hidoyat.uz
Интернет почтамаиз: admin@hidoyat.uz
Ўзбекистон Республикаси Матбуот ва ахборот агентлигида рўйхатга олинган. Гувоҳнома рақами 170.

Босишга 2006 йил 15 августда рухсат берилди.
Босмаҳонага 2006 йил 17 августда топширилди.
Қоғоз бичими 84x108^{1/16}. Адади 15000 нусха. 142-сон буюртма. «KOHINUR» МЧЖда босилди.

Мақолалар хат орқали юборилганида исмлар тўлиқ
ёзилиши, манзил аниқ кўрсатилиши шарт.

МУНДАРИЖА

Кутлов	
Усмонхон АЛИМОВ	
Истиқлол — улугъ неъмат	1
Таянч нуқта	
Қалб маърифат ўрни	2
Истиқлолнинг 15 йиллиги	
Анвар қори ТУРСУН	
Улуғларни эсласак раҳмат ёғилар	4
Саидбахром ФУЛОМОВ	
Ҳамкорлик ришталари	5
Марғилон шахрининг 2000 йиллиги	
Собир қори ЭМИНОВ,	
Акбаржон БОБОРАҲИМОВ	
“Ҳидоя” муаллифининг юрти	6
Истиқлолнинг 15 йиллиги	
Рустамбек ШАМСУДДИНОВ	
Миллий истиқлол дея	8
Муносабат	
Нуриддин ИСЛОМОВ, Рустам ЗОҲИР	
Оғир жиноят	12
Ҳомийлар йили	
Рустамжон ТОЖИБОЕВ	
Буюк ҳиммат соҳиби	14
Мужда	
Жалолиддин НУРИДДИНОВ	
Бухорийлар йўли	16
Муҳаммадназар ҚАЮМОВ	
Имомлар ўқуви	16
Темур АЪЗАМ	
Баҳоуддин Нақшбанд ҳақида	16
ЎМИ ҳаёти	
Уламолар кенгаши мажлиси	17
Истиқлолнинг 15 йиллиги	
Алиакбар САЙФУДДИНОВ	
Элнинг руҳини кўтариш,	
фикрини ўнглаш муҳим	18
Мулоҳаза	
Вақт бир қилич	20
Тиббиёт бурчаги	
Сафар МУҲАММАД	
Қовуннинг хислатлари	23
Шеърят	
Азим СУЮН	
Дилимда дуойим бор	24
Ҳабибуллоҳ ИСОМИДДИН	
Жума намози	25
Болалар саҳифаси	
Эркин МАЛИК	
Оқдигнинг иши қийин	30
Қўлингиздан келади	
Жаҳонгир ҚЎЧҚОРОВ	
Асалари боқишни истайсизми?	32

Хабарлар

ИСЛОМВАОЛАМ

Зайниддин Зидан ҳаж
қилмоқчи

Насаби жазоирлик бўлган франциялик машҳур футболчи Зайниддин Зидан бу йил Маккага ҳаж қилиш учун бориш ниятида.

11

Масала

Муҳаммад Шариф ЖУМАН

ИШЛАТИЛГАН СУВ

13

Нопокликни кетказиш учун ишлатилган сув нопок бўлиб қолади. Ишлатилган сув кийимнинг тўртдан биридан кўп қисмига тегса, у билан намоз ўқиб бўлмайди”

Ибрatли ҳикоялар

Абдулмутталиб ЗОМИНИЙ

МУҲАББАТ БУЛОҒИ

— Сени қара-ю, — деди сержант кўзини катта-катта очиб. Дарҳол бел, чўкич келтириб, булоқ кўзини очишни буюрди. Буни қарангки, булоқдан жилдираб сув оқа бошлади.

26

Амри маъруф

Мансурали АРАББОЕВ

29

ЯХШИЛИК САРИ
ОДИМЛАЙВЕРИНГ

Ўтаётган кунлар нуқсонларимиз ортиши, барака камайиши учун эмас, балки хато-камчиликларни йўқотиш, яхшилиқни кўпайтириш учун восита бўлсин.

УЛУҒЛАРНИ ЭСЛАСАК, РАҲМАТ ЁФИЛАР

Динимиз равнақиға улкан ҳисса қўшган комил устоз Зиёвуддин қори ибн Эшон Бобоҳон ҳазратлари илму адабда замондошларига ўрнак эдилар. Дунё уламолари эътироф этган бу йирик аллома халққа, Ватанга садоқат билан хизмат қилдилар. Бу ҳақда ўзлари муҳтарама оналарига атаб ёзган “Волидам” шеърларида бундай лутф этадилар:

*Волидам, Макка, Мадина,
кўп шаҳарлар кезиб келдим,
Неча ой, неча кунлар,
кўп даврлардан ўзиб келдим.*

*Не бахт ўлғайки, турсам
суҳбатингизда ҳар доим,
Улуғ халқим, Ватаним, деб
шиорларни чизиб келдим.*

Ватанга садоқат, муҳаббат алломанинг юрак шиори экани ушбу мисраларда чиройли акс этиб турибди.

Мустабид тузум даврларида Исломи динимизни фатонат билан, машаққат билан ҳимоя қилган, яшатиб турган улуғ устозни

ҳақиқий қаҳрамон десак, муболага қилмаган бўламиз. Шайх Зиёвуддинхон диний идора раҳбари бўлган даврда хизмат қилган шогирдлари — бугун устоз даражасига чиққан уламолар, имомхатиблар барчалари билиттифоқ муфтий ҳазратнинг заковату шижоатларига таҳсин айтадилар, эътироф этадилар.

Шайх Зиёвуддинхон жуда оғир бир шароитда диний идора нуфузини, ўзбекистонлик уламоларнинг илмий савиясини энг тараққий этган

Исломи мамлакатлари олимлари даражасига кўтара олдилар.

У кишининг гўзал хулқлари, саховатлари, илмга фидойиликлари бугунги уламоларимиз, имомхатибларимиз учун катта ибрат мактабидир.

Салобатли, саховатли, хушфеъл, дақиқ фаросатли, бир бор суҳбатлашган ҳар киши ҳурмат қилиб; яхши кўриб қоладиган зот эдилар Зиёвуддинхон ҳазратлари. Фозил кишиларни, илм аҳлини қадрлайдиган, эъзозлайдиган инсон эдилар.

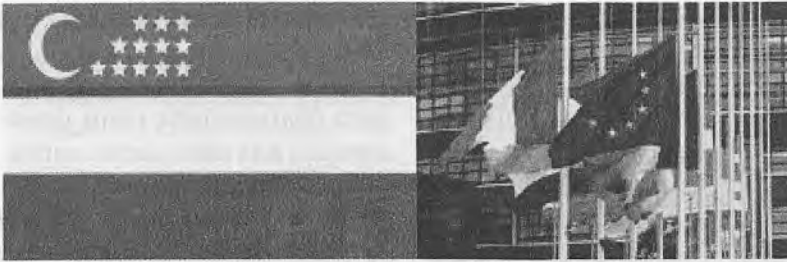
Зиёвуддинхон ҳазратлари кўлида бор маблағини ҳеч иккиланмай, оғир олмай, аҳволи ночор уламоларга, ногиронларга, етимларга ҳадя қилиб юбораврадиган сахий зот эдилар.

У киши энг ноёб, қимматбаҳо китобларни ўз ҳисобларидан сотиб олиб, Ўзбекистон мусулмонлари идораси кутубхонасига топширган мунаввар зот эдилар.

Серқирра, самарали фаолиятлари билан танишган ҳар бир мусулмон, айниқса, илм аҳли, зиёли кишилар шайх Зиёвуддинхонни шубҳасиз комил устоз деб эътироф этишади.

Анвар қори ТУРСУН,
Тошкент шаҳар бош имом-хатиби

Ўзбекистон мусулмонлари идорасининг халқаро алоқалар бўлими мустақиллик йилларида фаолият доирасини янада кенгайтди. Идоранинг хорижий диний ташкилотлар ва уламолар билан муносабатлари мустаҳкамланди. Ҳозир юздан ортиқ мамлакатдаги диний ташкилот, ва-

тимиздаги табаррук зиёратгоҳларга сафарлар уюш-тириш ишлари ҳам бўлимимизнинг асосий ишларидандир. Шунингдек, кўплаб диний ташкилот ва марказлар билан ахборот ва матбуот нашр-лари алмашлаб турибмиз.

Биргина шу йилнинг ўзида ўнлаб мамлакатдан мўътабар меҳмонлар, дин арбоблари мамлакатимизга келишди. Улар орасида Саудия Арабистони, Кувайт, Малайзиядан келган вакиллар, Араб университетлари уюшмаси раҳбари доктор Солиҳ Ҳошим кабилар бор. Шунингдек, Ўзбекистон мусулмонлари идораси раҳбарлари ва вакиллари Миср,

ҲАМКОРЛИК РИШТАЛАРИ

зирлик ва исломий марказлар билан алоқа, ҳамкорлик ўрнатилган. Улар орасида Саудия Арабистонидаги Ислом Олами уюшмаси (Робита), вақф ишлари вазирлиги, ҳаж ва умра ишлари вазирлиги, Миср вақф ва дин ишлари вазирлиги, “Ал-Азҳар” дорилфунуни, Марокаш, Судан, Ливия, Кувайт, Тунис, Сурия каби бир қатор мамлакатларнинг вазирликлари ва бошқа диний ҳамда жамоат ташкилотлари бор.

Мамлакатимиз мусулмонларининг ҳаж ва умра ибодатларини адо этишларига боғлиқ масалалар ҳам бўлимнинг асосий вазифаларидандир. Йилига тўрт мингдан зиёд кишининг ҳаж ва умра сафарига боришининг ўзиёқ бу борадаги ишлар кўламини кўрсатиб турибди.

Иқтидорли талаба ёшлар танлов асосида хориждаги Ислом олий ўқув юрларига ўқишга юборилди. Истиқлол йиллари кўплаб талабалар Миср, Сурия, Марокаш, Саудия Арабистони, Туркия каби қатор мамлакатларда илм олиб қайтишди.

Мамлакатимизда ўтказилаётган халқаро диний ва динлараро илмий-амалий анжуманларни ташкил этиш, хорижлик меҳмонларни кутиб олиш ва кузатиш, уларни идора фаолияти билан таништириш, юр-

Саудия Арабистони, Қозоғистон, Русия каби мамлакатларда ўтган анжуман ва бошқа тадбирларда иштирок этишди. Буларнинг ҳаммаси идоранинг хориждаги ташкилот ва марказлар билан ҳамкорлик ришталари тобора мустаҳкамланиб бораётганидан далолатдир.

Саидбахром ҒУЛОМОВ,

*ЎМИнинг халқаро алоқалар бўлими мудири
ўринбосари*

тилади. Айниқса, Заҳириддин Муҳаммад Бобурнинг “Вақое” асарида Марғилон шаҳри, эли ва мевалари алоҳида таъриф этилган. У Фарғона вилоятининг саккиз шаҳридан бири сифатида тавсифланиб, обод шаҳар экани, “дона калон” деб аталувчи анори, “субҳоний” навли ўриги билан машҳурлиги айтилади. «Соҳиби “Ҳидоя” Марғиноннинг

Сиддиқ деган тарихий мажмуа ҳозир ҳам бор. Ривоят қилишларича, ана шу жойдаги чиллахонада бўлгуси буюк олим устозларидан илк сабоқларни олган.

Марғилонда Ислоннинг ёйи-лиши ҳижратнинг 95 йилига тўғри келади, деб айтсак, хато бўлмас. Шу йили Шоҳ Жарир — Абу Бакр Сиддиқнинг набиралари Марғилонга келади ва истиқомат қилиб қолади. Каптарли мазориди Шоҳ Жарирнинг мақбараси сақланган. Демак, Марғилон диёри Ислон дини билан шарафланганига 1330 йилдан ошяпти.

“ҲИДОЯ” МУАЛЛИФИНING ЮРТИ

Фарғона водийи шаҳарлари ичида биринчи бўлиб Марғилон шаҳрининг 2000 йиллик тўйига катта тайёргарлик кўрилаётир. Зеро, Марғилон ибратли тарихи, забардаст олимлари билан Ислон оламида қадр топгани маълум.

Бундан тахминан 2000 йиллар олдин Марғилонсойнинг ўнг соҳилида, ҳозирги Машҳад маҳалласи жойлашган ҳудудда шаҳар қурила бошланди. Милоннинг V-VIII асрларида шаҳар шарқ ва шимолий шарқ томонга кенга-йиб борди.

IX-Хасрларда “Марғинон” шаклида ёзма манбаларда қайд этилган шаҳарда XII асрга келиб, тангалар зарб этила бошлаган. Манбаларда қорахонийлар ҳукмронлиги йиллари Марғилон вилоятнинг бош шаҳри бўлгани ай-

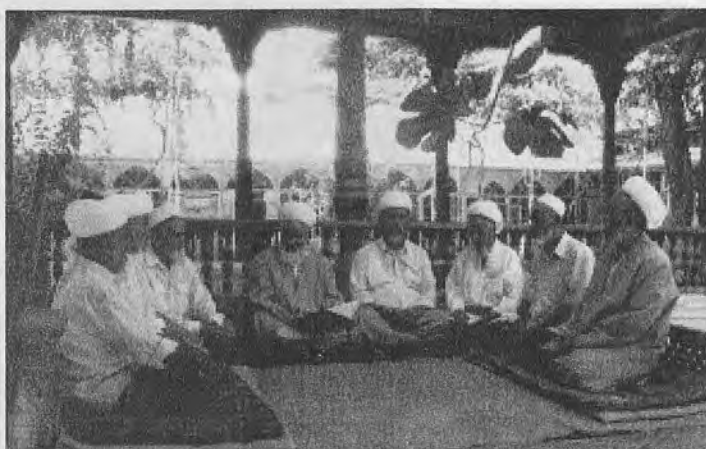
Рушдон отлиқ кентидандур», дея қайд этилади.

Марғилонда зиёратгоҳлар кўп. Хўжа Маъоз, Каптарли мазор, Хўжа Эгиз, Кўкмозор, Хўжа Ланголан, Хўжа Порсо, Улуғ Ҳазрат Бобо, Савдо Куюшойиш, Яккатутбобо, Соқолли эшон шулар жумласидан.

Буюк фақиҳ Бурҳониддин Марғинонийнинг 2001 йили 900 йиллик таваллуд тўйи кенг нишонланди. Марғилонда Пири

Улуғ мазорда шайх, имомлар отаси деб ҳурматланган Абдулазиз ибн Абдураззоқ ибн Абдулносир Марғиноний (Адиб Марғиноний ҳам дейишади) мақбараси бор. Шайх Абдулазиз (милодий 1082 йили вафот этган)нинг авлодларидан бир неча олимлар етишиб чиққан. Улуғ имом, шамсулислом Маҳмуд ибн Абдулазиз Ўзқиндий (Ўзгандий) унинг ўғли, Имом Заҳириддин ал-Марғиноний

(вафоти милодий 1112 йил) набиралари ҳисобланади. Бизга Имом Заҳириддиннинг “Фаҳрия”, “Ғатавои Заҳирия”, “Тавоид”, “Шурид” номли фикҳ ва ақидага оид тўрт асари маълум. У зотнинг мақбаралари ҳозирги Марғилон шаҳрининг “Имом Заҳи-

ридин” жоме масжиди ҳудудида жойлашган.

Шаҳар марказидаги қадимий “Хонақоҳ” жомеъ масжиди биноти ҳам тарихий обидалардан бири. Бундан 470 йил аввал Самарқандда лақаби Гурк (Бўри) бўлган Мавлоно Муҳаммад Довуд исмли зот илми ва тақвоси билан элга танилади. Баъзи кўролмаслар унинг шухрати ва нуфузи салтанатга даҳл қилиши мумкин деб подшоҳга етказди. Бу гапларга ишонган ҳукмдор уни марказдан узоқроқ мулклардан бирига сургун қилмоқчи бўлади. Қаерни танлашни эса Муҳаммад Довуднинг ихтиёрига қўяди. У отасининг ихлосмандлари кўп бўлган Марғилонни танлайди. Милюдий 1574 йил ёзида Марғилоннинг жанубий чеккасида қапа тикиб, қишгача бир масжид солишади. Бу маскан кўп ўтмай шариат ва тариқатдан дарс ўқиладиган, сўфийлар зикр қиладиган жойга айланиб, “Хонақоҳ” номини олади.

Мавлоно Муҳаммад Довуд вафот этгач, шу ерга дафн қилинади. У асос солган “Хонақоҳ” жомеъ масжиди эса, 400 йилдан ортиқ вақт давомида мўмин-мусулмонларга очиқ. Совет давридагина бир муддат ёпиб қўйилган. Масжид ичида бир қанча тандирлар қурилиб, нов-войхона қилинади. 1943 йилда масжидлар фаолиятига рухсат берилганида Фарғона вилоятида очилган тўртта жомеъ масжидидан бири сифатида “Хонақоҳ” масжиди минораларидан азон янграйди.

Марғилонда ана шундай тарихий обидалар, ўтган асрларда маърифат ўчоқлари бўлиб келган жойлар анчагина. Чоқар масжиди XIV асрда қурилган. Ҳозирда биносининг айвон қисми сақланиб қолган. XVIII аср ўрталарида тикланган Пир Сид-

диқ мажмуаси масжид, минора, мақбарали ҳовли, дарвозахона ҳамда каптархонадан иборат бўлган. Пештоқи гумбазли дарвозахона ортида каптархона бўлган. Мажмуанинг шарқий қисмида кўчага қараган айвонли масжид ва минора, ҳовли ичкарасида Пир Сиддиқ мақбараси бор.

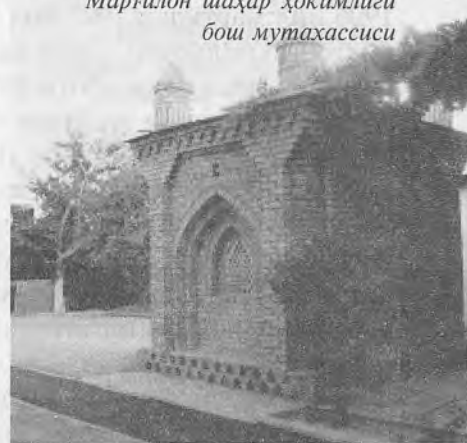
Саид Аҳмад Хўжа мадрасаси эса XIX аср охирларида қурилган. Ҳовли ичкарасида кунгурдор деворлар билан ажратиб ишланган қатор меҳробли равоқлар хужралар салобатига салобат қўшиб туради. Ҳовлининг шимоли-ғарбий бурчагида масжид қад кўтарган.

Биз юқорида тилга олганларимиз қадим ва навқирон Марғилон шаҳрининг бой тарихидан бир чимдим, холос. Айна пайтда шаҳарнинг Пир Сиддиқ, Улуғ Мозор, Машҳад каби ўттиз бешга яқин тарихий обидаларида қуриш, таъмирлаш ишлари олиб бориляпти. Жумладан, шоира Увайсийнинг хонадони таъмирланиб, уй-музейи очилади. Мақбараси янгиланади. Шаҳарда замонавий бинолар, жумладан, ёпиқ чўмилиш ҳавзасига эга 945 ўринли мактаб, бешта болалар боғчаси тикланыпти. Марғилон шаҳридаги етмишдан ортиқ кўча

қайтадан таъмирланиб, обод бўлади.

Аллоҳ таолонинг марҳамати билан истиқлолга эришган ватанимизда илму ихлос, тақво ва умид билан Исломни маҳкам тутган, унинг нурини қалбларга таратган буюк аждодларимиз хотираси эъзозланиб, улар кўз очган замин гуллаб яшнаётгани, халқимизнинг моддий, руҳоний ҳаёти кучга кираётгани қандай яхши! Ана шу қаторда соҳиби “Ҳидоя”-нинг юрти — Марғилон ҳам борлиги биз марғилонликларни шодлантиради.

Собир қори ЭМИНОВ,
Марғилон шаҳар “Хонақоҳ”
жомеъ масжиди имом-хатиби,
Акбаржон БОБОРАҲИМОВ,
Марғилон шаҳар ҳокимлиги
бош мутахассиси

МИЛЛИЙ ИСТИҚЛОЛ ДЕЯ

Ўн тўққизинчи аср охири, йигирманчи аср бошларида Туркистонда катта ижтимоий-сиёсий куч сифатида жадидчилик ҳаракати майдонга келди. Бу ҳаракатнинг вужудга келишида хорижий мамлакатлардаги турли илғор ижтимоий-сиёсий, диний оқимларнинг маълум таъсири бўлса-да, аммо бу миллий уйғониш ҳаракатининг юзага келишини таъминловчи асосий омил, замин ва шароит шу ўлканинг ўзида етилган эди.

Қолоқлик ва жаҳолат, аҳолининг аянч аҳволи, Туркистоннинг жаҳон ҳазорасидан орқада қолиши, Ислом ва шариатнинг оёқости қилиниши ва бундай оғир фожиали ҳаётдан қутулиш, эрк ва озодликка эришиш йўллари замонанинг илғор зиёли кишиларини ташвишга солар эди. Хуллас, жаҳолат уйқусидан уйғониш тарихий заруратга, ривожланишнинг талаб ва эҳтиёжига айланган эди.

Француз армияси майори Лякостнинг 1906 йил мартдан 1907 йил мартгача Туркистон, Ҳиндистон, Эрон ва Афғонистонда бўлгани ҳақидаги ҳисоботи 1907 йили Парижда эълон қилинди ва бутун Оврупада катта қизиқиш уй-ғотди. Майор Лякост рус мустамлакасидаги сиёсий кучларга жосусларга хос зийраклик билан баҳо берган эди. У бир йиллик кузатуви асосида Туркистонда таъсирчан “Ёш сартлар” (Русия ҳукмдорлари Туркистон жадидларини шундай деб номлашган) партияси мавжудлиги, унинг миллий дастури борлиги ва бу партия мустамлака тизимига қаршилик кўрсатишга қодир экан-

нини ёзган. Француз зобитининг “Ёш сартлар” деганда жадидларни назарда тутгани мустамлакачиларга аён эди. Шу боис Бош штаб, Туркистон ҳарбий округи штаби жосуслик бўлими жадидлар билан жиддийроқ шуғуллана бошлади.

Тошкент, Қўқон ва Андижондаги жадид ташкилотларида ўзбек буржуазиясидан ташқари рус савдо-саноат вакиллари, шулар қаторида инқилобий партия аъзолари

ҳам борлиги ҳақида полковник Волков (охранка бўлими бошлиғи) ҳам хабар топган эди. Волков ўз хуфяларининг яна бир ахборотини диққат билан ўрганadi. Унда Убайдулла Хўжаев бош бўлган Тошкент жадидларининг Андижондаги “Тараққийпарварлар” партияси билан бирлашгани ва улар орасида туманбошининг тилмочлари Сулаймон Келгинбоев, Акбар ва Мадамин Ўрозалиевлар ҳамда Убайдулла Хўжаевнинг укаси Баширулла Хўжаевнинг муҳим таъсири борлиги кўрсатилган эди. Улар билан маслақдош рус журналисти Вадим Чайкиннинг маҳаллий ёшларни ҳокимиятга қарши уюштираётгани ҳам маълум бўлди.

Андижондаги “Ёш ўзбеклар”, яъни, “Тараққийпарварлар” партияси таъсири ва ёрдамида “Ғайрат” номи билан яна бир жадид жамияти вужудга келади... Қўқонда 9 октябрда Обиджон Маҳмудовнинг уйида “Ғайрат” жамияти аъзоларининг иккинчи йиғилиши бўлиб, унда Қўқонда хусусий босмахона очиб, ўзбек тилида мусулмонча газета чиқариш масаласи муҳокама қилинди.

Андижондаги “Ёш сартлар”, яъни, “Тараққийпарварлар” партиясининг бағрида яна бир яширин сиёсий жамият юзага келади. Атоқли адиб Комил Яшин умрининг охирларида ўзбек халқининг буюк фарзанди Абдулхамид Чўлпоннинг “Андижонда инқилобга қадар кўрсатган ижтимоий-сиёсий фаолияти ҳақида”ги бир материални адабиётшунос олим Озод Шарафиддиновга тақдим қил-

ган. Бу ҳақда “Ўзбекистон адабиёти ва санъати” (1999 йил 25 июн) ҳафталигида “Адабиётимизнинг жонли тарихи эди” деган мақола чоп этилган. Ўша тарихий ҳужжатни шарҳлаб Комил Яшин бундай деб ёзган эди: “Андижонда чоризмга қарши яширин сиёсий жамият — “Гап” бўлиб, унинг фаол ташкилотчиларидан бири Абдулҳамид Сулаймон (Чўлпон) экан. Тазкирада номи шарифлари зикр этилган тараққийпарвар зотлардан бошқа “Гап” деган ном билан иш кўрган бу жамиятга яна бир қанча зиёлилар, чунончи, менинг қариндошларим — поччаларим Муҳаммадjon ҳожи, Ҳақимjon (шоир Маъруф Ҳақимнинг отаси), Олимjon Ёқубов, Сарқоровлар ва уларнинг рус-тузем мактабида бирга ўқиган қадрдон дўстлари Салоҳиддин Ашуралиев, босмачилар қўлида ҳалок бўлган Қаландар Девонабоев, олим ва драматург Иззат Султоннинг акаси Раҳматулла Султонов (бу киши вафот этганида Чўлпон унга бағишлаб марсия ёзган эди), Ўш шаҳридаги тараққийпарвар арбоблардан Мирзафозил Қосимбековлар ҳам аъзо бўлишган экан”.

Яшин домланинг бу мактубини ўқиб чиққан Озод Шарафиддинов ҳаяжон ила бундай ёзган эди: “Буни қарангки, Чўлпон 1914—1915 йиллардаёқ, яъни, ўн етти-ўн саккиз яшарлигидан бошлаб мустабид чоризм зулмига қарши курашга қўшилган, унинг теварагида эса, ўша даврдаги етук зиёлилардан бир қанчаси бўлган экан”.

Убайдулла Хўжаев (махсус хизмат маъ-

лумотларида келтирилишича, Убайдулла Асадуллахўжаев, Тошкент сартларидан, қонуншунос, Андижонда яшайди ва ишлайди, эътиқодли панисломчи, “Умид” деб аталган илғор мусулмонлар гуруҳи раҳбари) топшириғи билан Тошкентдан Андижонга келган жадид муаллими Мўминjon Муҳаммаджонов Чўлпон билан яқин алоқада эди. У 1916 йилда Чўлпон билан биринчи бор учрашгани ҳақида бундай ёзган: “Абдулҳамид ҳар куни ўқир, Татаристон, Озарбойjon, Ҳиндистонда чиқадиган ҳамма газеталарга ва журналларга муштарий бўлиб, русча газеталарни ҳам ўқиб турар эди”.

Мўминjon Муҳаммаджоновнинг эсдалигидаги яна бир муҳим жиҳат шу-ки, унинг Андижонга келишдан мақсади аввалда чиқа бошлаган, лекин тўхтаб қолган миллий нашрларни Фарғона водийида рус тилида чиқаётган газета (масалан, “Туркестанский голос”) ёнида қайта нашр этиш эди.

Рустамбек ШАМСУДДИНОВ,

Андижон Давлат университети
профессори, тарих фанлари
доктори, республикада хизмат
кўрсатган маданият ходими

Манбалар:

1. “Тарихнинг ҳасратли саҳифалари”, Т, “Шарқ”, 2006, 304-бет.
2. Озод Шарафиддинов. “Адабиётимизнинг жонли тарихи эди”, “Ўзбекистон адабиёти ва санъати”, 1999, 25 июн.
3. Мўминjon Муҳаммаджонов. “Турмуш уринишлари”, Т, 1964, 130-бет.

ИСЛОМ ВА ОЛАМ

Яқин Шарқ воқеаларига муносабат

Россия президенти Владимир Путин Саудия Арабистони ташқи ишлар вазири Сауд Файсал билан Яқин Шарқда тинчлик ўрнатиш истиқболларини муҳокама қилди. Русия давлатининг бошлиғи Саудия вафди (делегацияси)нинг олий

дипломатик сайъ-ҳаракатлари ва иккала мамлакатнинг биргаликдаги интилишлари бугунги кунда Ливанда ҳам, Фаластинда ҳам юзага келган кескин вазиятдан чиқишнинг ўзаро мақбул йўлларини топишга олиб келишини айтди. Шу муносабат билан Владимир Путин Россиянинг мақсади ва тутган йўлини эслатди. “Яқин Шарқдаги асосий масалаларни ҳал этмаслик бугун биз дуч келиб турган муаммоларни қайта-қайта келтириб чиқаряпти”, деди у. Ўз навбатида Сауд Файсал Россиянинг Яқин Шарқ инқирози бўйича тутган йўлини юксак баҳолади ва минтақа муаммоларини ҳал этишда ҳар икки мамлакатнинг қарашлари яқин эканини таъкидлади.

Ивановнинг айтганлари

Россия Хавфсизлик кенгаши котиби Игор Иванов фақат ўт очишни зудлик билан тўхтатишгина Яқин Шарқ масаласини сиёсий ҳал этишга шароит яратади, деб ҳисоблайди. “Биз шуни талаб қиламиз, БМТда

ҳам, ҳамкорларимиз билан музокараларда ҳам шу йўлда турамиз”, деди Иванов Ливан парламентидаги кўпчилик раҳбари Саад Харирий билан учрашув чоғида. У айтдики, “Россияда Ливандаги вазиятнинг кескин тус олишидан жиддий хавотирлик бор, бемаъни бомбардимонлар кўплаб бегуноҳ кишиларнинг ҳалокатига сабаб бўлаётир”.

ҳам, ҳамкорларимиз билан музокараларда ҳам шу йўлда турамиз”, деди Иванов Ливан парламентидаги кўпчилик раҳбари Саад Харирий билан учрашув чоғида. У айтдики, “Россияда Ливандаги вазиятнинг кескин тус олишидан жиддий хавотирлик бор, бемаъни бомбардимонлар кўплаб бегуноҳ кишиларнинг ҳалокатига сабаб бўлаётир”.

*Islam.ru,
РИА “Новосту”*

Санкт-Петербургда янги исломий газета

Санкт Петербургда яна бир исломий нашр — “Новый взгляд” (“Янги назар”) газета-

си чиқа бошлади. У Islam-Online нашриёти томонидан Санкт-Петербург Ислом маданият маркази ахборий ҳамкорлигида нашр этилади ҳамда шаҳар ва бутун дунё мусулмонлари ҳаётидаги янгиликларни ёзади.

Газета бош муҳаррири Исо Михайловнинг айтишича, “Айнан бугун мамлакатимиз ҳаёти шундай кўпгина нарсаларга янгича назар билан, айнаи чоқда, донишмандлик, яхшилик ва имон кўзи билан қараш лозим бўлаётган бир тарихий паллага кирди”.

IslamOnline

“Азҳар” шайхи насронийлар вакили билан учрашди

Мисрдаги “Ал-Азҳар” дорилфунуни бош имоми шайх Муҳаммад Саййид Тантовий Искандария патриархи ҳузурдаги Москва ва Бутун Рус патриархи вакили игумен Леонид Горбачёв билан учрашди. Томонлар суҳбат чоғида Ислом — насронийлик муносабатлари,

кишилар ўртасида ўзаро хайрхоҳлик ва хурмат масалаларини муҳокама қилишди. Шайх Муҳаммад Саййид Тантовий июл ойида Москвада ўтган Дин арбобларининг халқаро йиғини яқунларига катта баҳо берди. У тинчлик ва осойишталикни асрашга қаратилган ҳамда дунёни диний эътиқодга кўра қарама-қарши қутбларга бўлиш ҳаракатларининг олдини олиш жуда муҳим эканини таъкидлаб ўтди.

Islam.Ru

Ислон Конференцияси Ташкилоти тақлифи

Ислон Конференцияси Ташкилоти (ИКТ)га аъзо мамлакатлар вакиллари-нинг махсус мажлисида Ливан ва Исроил чегарасида бўлаётган жангларни

зудлик билан тўхтатишга чақириқлар янгради. Бундан ташқари ИКТ Ливанга киритилиши мўлжалланаётган сулҳпарвар кучлар таркибига мусулмон мамлакатлари армиялари вакиллари ҳам қўшишни талаб этяпти. ИКТ раҳабарлари фикрича, БМТнинг мусулмон кўнгилиларини Туркия, Бангладеш, Индонезия ва Покистондан жалб қилиш зарур. “Биз тамаддулар тўқнашувини истамаймиз, бироқ мусулмон мамлакатларига босқинлар ортиб бораётганига лоқайд қараб тура олмаймиз”, деди Покистон ташқи ишлар вазири Хуршид Маҳмуд Қосирий.

NewsRu

Зайниддин Зидан ҳаж қилмоқчи

Насаби жазоирлик бўлган франциялик машҳур футболчи Зайниддин Зидан бу йил Маккага ҳаж қилиш учун бориш ниятида. У ёзни Жазоирда оила аъзолари ва қариндошлари даврасида ўтказганидан кейин муборак сафарга отланади. “У ёз бўйи

биз билан бўлади, кейин ҳаж ибодатини адо этиш учун Маккага жўнайди”, деди машҳур спортчининг отаси Саудия Арабистонида чиқадиган “Ал-Жазира” газетаси муҳбири билан суҳбатда.

Al-Jazirah

Филиппинда

мусулмонларга янги нашр

Филиппиннинг етакчи газеталаридан бири Manila Times мамлакатдаги Ислон бешиги саналмиш Минданао шаҳрининг жамият тараққиёти ва ишбилармонлик инфратузилмаси тарихига бағишланган саккиз саҳифали ойлик иловасини нашр эта бошлади. “The Moro Times” ўз ўқувчиларига филиппинлик мусулмонлар оламига кириш учун эшик ҳисобланади”, деди илова бош муҳаррири Амина Расул. Янги нашр мусулмонлар, умуман олганда Минданао шаҳри муаммолари ҳақида ҳикоя қилади. Унда мусулмонларни иш билан таъминлаш, маданият, санъат, дин ва тарих мавзуларида мақолалар чоп этилади.

IslamOnline

Кўчма масжид — олмонлар хизматида

Бу ёз Олмониянинг турли шаҳарларида ғаройиб автомобил гилдираклари устига қурилган масжидни учратиш мумкин. Масжид хизматини ўтовчи автофургон устига иккита минора ўрнатилган ва у “Ислomobil” номини олган. “Биз бошда Олмония фуқароларини Ислон билан таништиришга хизмат қиладиган бир ташкилот туздик. Кейин эса кўчма масжид куриб, у билан бутун мамлакатни айланиб чиқишга қарор қилганимиз фойдали бўлди”, дейди “Ислomobil” соҳиби Гулузар Кексин. “Ислomobil” ичидаги кўргазма мусулмонлар ва Ислон, ибодатлар, рўза ва бошқа жуда кўп мавзуларни қамраб олган. Кўчма масжид Гулузар Кексинга 250 минг еврога тушди, лекин у бундай лойиҳаларга зарурат катта деб ҳисоблайди.

8

IslamNews

МИССИОНЕРЛАР ТАЪСИРИДАН САҚЛАНИНГ

«Албатта, Аллоҳ наздида (мақбул) дин Ислом динидир»
(Оли Имрон, 19).

Биз, алҳамдулиллаҳ, қадимдан Ислом динидамиз. Ота-болаларимиз Ислом дини аҳқомларига амал этиб яшашган. Биз бундан оғишмаймиз. Афсуфки, ҳозирги кунда диний кадриятларимизга, маънавиятимизга раҳна солишга, диний можароларни келтириб чиқаришга интилаётган айрим чет эллик нопок кимсалар миссионерлик йўли билан фарзандларимизни йўлдан оздиришга ҳаракат қилмоқда. Бу ҳол, ғанимларимиз режалаштирганидек, ижтимоий, оилавий низолар келиб чиқишига сабаб бўлиши мумкин. Фикримизча, бунинг сабаби динимиз асосларини, унинг инсоният саодатини таъминловчи йўриқларини билмаслик оқибатидир. Зеро, айнан Ислом динимиз моҳиятини билмаганлар миссионерларнинг сафсата-ларига кўр кўрона эргашадилар.

Қонунчилигимизда барча динларга эътиқод қилувчилар тенг ҳуқуқлидирлар. Лекин миссионерлик ва прозелитизм расман тақиқланган. Шунга қарамай, миссионерлар ҳар хил олижаноб номлар остида давлат рўйхатидан ўтишга ҳам улгуришган. Пул бериб туриш, чет элга текин са-

ёҳатлар уюштириш, турли “хайрия ёрдамлари” кўрсатиш каби қинғир йўллар билан юртдошларимизни ҳақ диндан чиқариб ботил динларига киритмоқда-

лар. Бу бора, хусусан, Жиззах вилоятида анча муваффақиятларга эришдилар ҳам.

Уларнинг мақсади бузуқ ақидаларини ёйиш ҳам эмас, миллатимизни пароканда қилишдир. Бу дунёда авж олган исломофобиянинг бир кўринишидир.

ТошПТИда таҳсил оладиган бир дўстимизнинг айтишича, пойтахтимизда бу ҳаракатнинг тил ўргатиш маркази бор экан. Ким инглиз тилини ўрганишни истаса, уларнинг динини қабул қилиб, черковга қараб ибодат қилиши керак экан. Шу институтда таҳсил оладиган баъзи талабалар уларнинг ойига берадиган 50 дўлларига алданиб қолгани, агар яна бир танишини динидан чиқариб черковга торта олса, қўшимча 500 дўллар соҳиби бўлиши ҳақида эшитдик.

Миссионерларнинг қилмишларини ҳеч нима билан оқлаб бўлмайди. Ўзининг юртида черковлар масжидга айлантирилаётган, Исломни қабул қилаётганларнинг сафи кундан-кунга кўпаяётган бир паллада бу разил кимсалар Аллоҳ комил қилиб берган охириги дин Ислом номига тўхматлар қилишяпти. Тажрибасиз, оми ёшларни пул билан алдаб, имондан жудо қилишмоқда.

Имом Аҳмад ва Байҳақий Жобирдан (розийаллоху анху) ривоят қилишади: «Умар (розийаллоху анху) Пайғамбаримизнинг (соллаллоху алайҳи ва саллам) ҳузурларига келиб: «Бизлар яҳудийлардан ажойиб гапларни эшитамиз, ўша гапларнинг баъзиларини ёзиб олсак, нима дейсиз?» деб сўради. Расулulloх (соллаллоху алайҳи ва саллам): «Яҳудий ва насронийлар роҳибларнинг сўзларидан ажабланиб

китобларини тарк қилганларидек, сизлар ҳам уларнинг гапларига учиб китобларингизни тарк қилмоқчимисиз? Мен сизларга уни гард юкмаган, мусаффо ҳолатда келтирганман. Агар Мусо (алайҳиссалом) тирик бўлганида эди, менга эргашишдан ўзга чораси бўлмас эди», дедилар».

Имом Муслим Жобирдан (розийаллоху анху) ривоят қилган ҳадисда Исо (алайҳиссалом) ер юзига тушганларидан сўнг пайғамбаримиз Муҳаммаднинг (алайҳиссалом) шариатларига амал этишлари баён қилинган. Динимиз асоси Куръони карим олдинги китобларга амал этишни бекор қилди. Бу охириги самовий китоб ҳукми ҳамма замон ва маконга дахлдордир. Унинг ҳукмини ҳеч қандай китоб, ҳеч бир кимса бекор қилолмайди.

“Ўзини ҳимоя қилолмаган халқ ҳалоқатга маҳкумдир”, дейди донишмандлар. Юртбошимиз Тошкентнинг Эски шаҳар ҳудудида янги қурилган поликлиниканинг очилиш маросимида ташриф чоғи: “Қадим минг йиллик қадриятларимизнинг сақланиб қолишида ва такомил топишида мусулмончиликнинг аҳамияти беқиёс”, деб айтдилар. Бизнинг исломиятимиз, асрлар мобайнида халқимизнинг шуурига кириб, унинг жон томири сингари жой олган, Аллоҳ комил қилиб берган динимиз бор. Миллат келажаги унинг эртанги соғлом турмуши учун бу каби разил тўдаларга қарши биргаликда ҳаракат қилмоғимиз лозим. Асрлар мобайнида авлодларнинг миллий қадриятлари, улар ҳаётининг асосий омили бўлиб хизмат қилган муқаддас динимиз келажак авлод учун ҳам шундай бўлиб қолажак.

Аллоҳ таоло берган улур неъмат тинчлик-осойишталикнинг қадрига етиб, диёримизни ёвуз кучлардан сақлаш ҳар бир мусулмон зиммасидаги бурчдир. Яратган зот адашганларга диёнат, тавфиқ ато айласин.

Нуриддин ИСЛОМОВ,
«Нурулислому» жомеъ масжиди
имом-хатиби, Фаллаорол,
Рустам ЗОҲИР

Таҳоратда ишлатилган сувнинг ҳукми ҳақида билдирсангизлар. Чунки яқинда баъзи одамлар ўзларича улғу санаган шахсларнинг таҳорат сувларини табаррук билиб, ичиб юришгани ҳақида эшитиб қолдим. Шу ишлари тўғрими?

Султон САИДХОН,
Ўзбекистон тумани

ИШЛАТИЛГАН СУВ

Сувсиз ҳаёт бўлмаганидек, поклик ҳам бўлмайди. Шунинг учун динимизда сув билан боғлиқ масалалар батафсил баён этилган.

Сув ҳақидаги масалалар ичида ишлатилган (мустаъмал) сув — ғусл ва таҳорат қилишда аъзоларни ювишга ва овқат ейишдан олдин қўлни ювишга ишлатилган сув масаласи муҳим ўрин тутаяди.

Шамсуддин Сарахсий "Мабсут" китобида ишлатилган сув ҳақида бундай ёзадилар: "Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) айтганлар: "Ҳеч бирингиз оқмайдиган сувга сиймасин ва жунуб бўлганида унга тушиб чўмилмасин". Бу ҳадисда оқмайдиган сувни унга сийиш ҳаром қилганидек, жунуб бўлганида унда чўмилиш ҳам ҳаром қилиши баён қилинган. Ҳазрати Али билан ибн Аббос (розийаллоҳу анҳум): "Мусофир кишида фақат ичишга етарли сув бўлганида таяммум билан намоз ўқийди, сувни ичиш учун асрайди", дейишган. Агар таҳорат қилишда аъзоларни ювишга ишлатилган сув ўзгармаганида эди, "уни таҳоратга ишлатиб, тўплаб, ичишга олиб қўйсин", деган бўлишарди у зотлар. Сув қанчалик қадрли бўлмасин, ишлатилган сувни, сафарда ҳам, уйда ҳам тўкиб ташлаш мусулмонларнинг одатидир".

Мазҳабимиз мужтаҳидла-

ридан Имом Абу Юсуф (раҳматуллоҳи алайҳ): "Ишлатилган сув нажасдир, чунки у билан бадандаги нопоклик тозаланган. Нопокликни кетказиш учун ишлатилган сув нопок бўлиб қолади. Ишлатилган сув кийимнинг тўртдан бирдан кўп қисмига тегса, у билан намоз ўқиш бўлмайди", дейдилар. Имоми Аъзам (раҳматуллоҳи алайҳ) ишлатилган сув кийимнинг кафт кенглигидан (очиқ кафтда сув турадиган жойдан) кўп қисмига тегса, у билан намоз ўқиш мумкин эмас, деганлар. Имом Муҳаммад (раҳматуллоҳи алайҳ): "Ишлатилган сув тоза, аммо тозаламайди, яъни, уни қайта таҳоратга ишлатиб бўлмайди. Зеро, киши аъзолари тозадир,

бирок таҳорат олмай намоз ўқиш, қўлни ювмай таом ейиш мумкин эмас. Уларга қўйилган бу тақиқ таҳорат олганида ё қўлни ювганида сувга ўтади ва сувнинг сифати ювилмаган аъзо сифати каби бўлиб қолади. Шунинг учун ишлатилган сув тоза, аммо тозаловчи эмасдир", дейдилар.

Муҳаққиқ уламолар Имом Муҳаммад (раҳматуллоҳи алайҳ) сўзларини ихтиёр қилишган ва унга фатво беришган. Демак, ишлатилган сув тоза, аммо тозаловчи эмас. Бу ўринда шуни таъкидлаш лозимки, ишлатилган сув кийимга тегса, уни ҳаром қилмайди. Уни тоза дейишдан мурод шу. Аммо ишлатилган сувни ичиш ё таомга ишлатиш мумкин эмас ("Радул Мухтор").

Муҳаммад Шариф ЖУМАН

БУЮК ҲИММАТ СОҲИБИ

Ўзбек мумтоз адабиёти ва ўзбек адабий тили асосчиси улуғ шоир ва мутафаккир Низомиддин Алишер Навоий инсониятни, кишилиқ жамиятини севган улкан қалб эгаси бўлгани маълум. У инсонни Аллоҳ таолонинг энг олий мавжудоти деб билган ва доимо одамларга хизмат қилиш, дардларига малҳам бўлишга интиланган. Шу боис унинг:

Одами эрсанг,

демагил одами

Они, ким йўқ

халқ гамидин гами...

мисраларини билмаган, мазмунини тушунмаган ватандош кам топилади.

Бутун умрини инсонларга яхшилиқ қилишга сарфлаган улуғ шоир барча асарларида яхшилиқни, ҳиммат ва саховатни улуғлади, очкўзлик, ҳасад ва ёмонликни қоралади.

Унинг ижодида ҳиммат масаласи муҳим ижтимоий-сиёсий қимматга эга. Ҳимматни инсоннинг кадр-қийматини белгиловчи маънавий-ахлоқий жиҳат сифатида таърифлайди.

Ушбу рубоийда ҳимматга ажойиб таъриф берган:

Ҳар кимсаки, иқбол анинг ёваридур,

Ҳар ёнки юз урса, ҳиммати раҳбаридур,

*Ҳиммат дури фахр тожининг гавҳаридур,
Чун ҳиммати Одам ўглининг сарваридур.*

“Сарвар” сўзига луғатларда “раҳбар, йўлбошловчи, бошлиқ” дея изоҳ берилган. Демак, Алишер Навоий фикрича, ҳиммат Одам отамиз авлоди, яъни, инсониятнинг йўлбошловчиси, раҳбари экан. Чунки ҳимматли инсонгина ўзига, оиласига, қариндош-уруғига, маҳалласига, шаҳрига, Ватанига наф келтирувчи ишлар қила олади. “Ҳайратул аброр” достонида таъкидлаганидек:

Нафъинг агар халққа

бешак дурур,

Билки бу нафъ ўзунга

кўпрак дурур.

Мазмуни: агар сендан халққа наф-фойда тегадиган бўлса, билгинки, бу наф, аввалло, ўзингга кўпроқ тегади. Чунки Аллоҳ таоло наздида ва пайғамбаримиз Муҳаммад (солаллоҳу алайҳи ва саллам) назарларида бошқаларга фойдаси теккан мўминнинг гуноҳлари кечилиб, унга кўп савоб ёзилади.

Навоий фикрича, ҳиммат ва яхшилиқнинг кўпи ҳам, ози ҳам ўзига яраша қийматга эга. Шу боис шоир саховат қилиш, муҳтожларга озгина бўлса ҳам ёрдам бериш ҳимматдан эканини қайта-қайта таъкидлайди:

“Саховатсиз киши — ёғинсиз абри баҳор ва ройиҳасиз мушки тотор”.

Мазмуни: Саховатсиз киши ёмғирсиз баҳор булути ва ёқимли ҳиди бўлмаган тоза мушқдир.

“Саховат инсоният боғининг борвар шажаридир, балки ул шажарнинг муфид самаридур”.

Мазмуни: Саховат инсоният боғининг мевали дарахтидир, балки у дарахтнинг фойдали мевасидир.

Бундай мисолларни Алишер Навоий асарларидан юзлаб келтириш мумкин.

Ҳазратнинг ўзи ҳаёти давомида инсонларга фақат яхшилиқ қилиш, манфаат етказишга интилиб яшаган. Улуғ шоирнинг ҳиммати ва саховати ҳақида замондошлари жуда кўп маълумотларни ёзиб қолдиришган. Машҳур муаррихлар Мирхонд, Хонда-

Ҳозирги Ҳирот шаҳрига элтувчи йўл (Афғонистон).

мир, Зайниддин Восифий ва бошқа шоирлар, адиблар ҳазрат Навоийнинг нақадар халқпарвар, нақадар ҳимматли ва олижаноб инсон бўлганини асарлари, хотираларида қайта-қайта таъкидлаб ўтишган.

Хондамирнинг “Макоримул ахлоқ” аса-рида бошдан-оёқ улуғ шоирнинг ҳаёти ва фаолияти таърифланади. Хондамир ёзиш-ча, Алишер Навоий “сон-саноксиз кўнгул-очар боғлар, хурсандликни орттирувчи манзилларни сайидларга, олим ва фозилларга инъом қилганлар”.

Қуйидаги парчага эътибор қилинг:

“Шундай воқеалар ҳам кўп бўлганки, Ҳазрати соҳибқироннинг девон хизматчи-лари баъзи бир зарур харажатлар учун халқ устига оғир солиқлар юклагочи бўлганла-рида улуғ амир халқнинг қийналмаслиги, бу ҳол салтанат низомига бузулиш солма-син учун бу маблағларни ўз ҳисобидан тўлаб юборарди”. Хондамир бу ўринда 1500 йил-нинг август ойида Ҳирот аҳолиси бошига тушган эллик минг динор кепакий солиқни Алишер Навоий тўлаб юборганини ёзади.

Хондамир гувоҳлик беришича, ҳазрат На-воий қурдирган турли-туман иморатлар ҳам сон-саноксиз бўлган. Жумладан, у Ҳирот-даги Ихлосия, Низомия, Марвдаги Хусравия мадрасаларини, ўндан ортиқ хо-нақоҳ, саксондан ортиқ масжид, элликдан ортиқ работ (карвонсарой), ўнлаб шифохона, қорихо-налар, кўприклар, тўғон-лар, ҳовузлар, ҳаммомлар ва бошқа хайрли бинолар-ни қурдирган, ариқлар ва наҳр (канал)лар қаздирган. Манбаларда Алишер Навоий қурдирган биноларнинг умумий адади тўрт юзтага яқин деб кўрсатилади.

Улуғ Амир бу бинолар-ни қуриш билан чеклан-май, уларда хизмат қилув-чиларга маош, талабалар-га нафақа белгилаб, ўз ҳи-собидан тўлаб турган. Ҳар куни мадраса аҳли учун нон, гўшт-ёғ ва бошқа за-

руротларни сотиб олишга етарли маблағ аж-ратилган. Мадрасадагилар ҳар йили юзта пўстин, жундан тикилган юзта тўн, юзта бўрк (чакмон), юзта кўйлак ва бошқа ки-йим-кечаклар билан ҳам таъминланган. Ҳар йили кигиз, бўйра, дастурхон, қозон, идиш-товоқ, пиёла, чойнак, қошиқ ва бош-қа нарсалар сотиб олинган. Бу нарсалар учун битта мадрасада йилига тўрт юз олтин танга сарфланган.

“Ҳазрат Навоий бунча маблағни қаер-дан олганлар?” деган савол туғилиши мум-кин. Бунга жавобимиз қуйидагича:

Ҳазрат Навоий Хуросон подшоҳи Султон Ҳусайн Бойқаронинг яқин кишиси бўлгани ва 1469—1476 йилларда унинг саройида юқори лавозимларда ишлагани маълум. Сул-тон Ҳусайн Бойқаро вазир Алишер Навоий-га жуда катта маош тўлаган. Бу маош шоир истеъфога чиққанидан сўнг ҳам сақланиб қолган.

Бундан ташқари, мамлакатнинг турли ҳудудида Алишер Навоийнинг жуда кўп дўконлари, боғлари, экинзор ерлари ва бош-қа фойда келтирувчи мулклари бўлган. Улуғ шоир топган-тутганини савобли ишларга сарфлаган, олимлар, фозиллар, толиби ил-

млар, қалам аҳллари, хат-тотларга ҳомийлик қилган. Унинг ҳомийлигида юзлаб истеъдод эгалари камолга етишган, минглаб бечора, етим-есир тарбия топиб, илм ва ҳунар эгаллаган.

Шоирнинг ўзи эса од-дий, фақирона ҳаёт кечир-ган, ортиқча ҳашамат, зеб-зийнатга асло қизиқмаган. Бу ҳақда ўзи “Вақфия” аса-рида бундай ёзади: “Ўз ти-рикчилигим учун оддий бир одамнинг тирикчили-гига етарли, иссиқ-совуқ-дан асровчи бир жуфт тўн, яна шунга яраша овқат билан чекландим”.

**Рустамжон
ТОЖИБОЕВ,**

филология
фанлари номзоди

Алишер Навоий номидаги
миллий боғ.

УЛАМОЛАР КЕНГАШИНИНГ НАВБАТДАН ТАШҚАРИ МАЖЛИСИ

2006 йил 8 август кuni Ўзбекистон мусулмонлари идораси Уламо-лар кенгашининг навбатдан ташқари мажлиси бўлиб ўтди.

Мажлисда кун тартибига киритилган муҳим масалаларни атроф-лича муҳокама қилиш билан бирга ташкилий масала ҳам кўрилди.

Уламолар кенгашининг аъзоси, Ўзбекистон мусулмонлари идораси-нинг Самарқанд вилоятидаги бош вакили Усмонхон Алимов Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий лавозимига сайланди. Шу даврга-ча Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий лавозимида бўлган Абдурашид қори Баҳромов ўз аризасига биноан вазифасидан озод этилди.

Мажлисда муҳокама этилган масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди.

Шу билан Ўзбекистон мусулмонлари идораси Уламолар кенгаши-нинг навбатдан ташқари мажлиси ўз ишини якунлади.

Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий Усмонхон АЛИМОВ

Муфтий ҳаз-рат Усмонхон Алимов 1950 йил-да Самарқанд ви-лояти Иштихон туманида хизмат-чи оиласида та-валлуд топган.

1983—1987 йиллари Тошкент Ислom институ-тида таҳсил олган.

Институтни муваффақиятли тугатгач, узоқ йиллар мобайнида Самарқанд вило-ятидаги Имом Бухорий жомеъ масжидида имом-хатиб вазифа-сида фаолият юритган.

2000 йилдан Ўзбекистон му-сулмонлари идорасининг Самар-қанд вилоятидаги вакили вази-

фасида фаолият кўрсатиб келди.

Эл-юрт ораси-да катта ҳурмат ва обрўга эга ҳамда диний соҳада кўп йил фидокорона хизмат қилиб, бой тажриба орт-тирган уламо Ус-монхон Алимов 2006 йил 8 август кuni Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий лавози-мига сайланди.

Аллоҳ таоло муфтий ҳазратла-рига сиҳат-саломатлик, узоқ умр ато этсин, динимиз равнақи йўлида олиб бораётган барча хайрли иш-лариди Яратганнинг Ўзи мадақкор бўлсин.

Бухорийлар йўли

Илм истагидаги ёшлар-нинг кўпайгани яхшилик аломати. Бу йилги қабул мавсумида Ўзбекистон му-сулмонлари идораси тасар-руфидаги ўқув юртларига кириш умидида 1401 нафар йигит-қиз хужжат топшир-ди. Бу ҳар бир ўринга қарийб олти нафар ўрта мактаб би-тирувчиси талабгор бўлди, деганидир.

Кириш имтиҳонларини муваффақиятли топширган 248 йигит-қиз талаба деган шарафли номга эга бўлди.

Биз бу ёшларнинг илм доvonларига чиқишларида Аллоҳ таоло мадақкор бўл-син, уларга Имом Бухорий, Бурҳониддин Марғиноний каби алломаларимизнинг йўлини берсин, деб дуо қи-ламыз.

**Жалолиддин
НУРИДДИНОВ,**

ЎМИ таълим бўлими мудири

Имомлар ўқуви

Шу йилнинг 9 август кuni Тошкент Ислom уни-верситетида юртимиздаги вилоят, шаҳар, туман имом-хатибларининг навбатдаги ўқув-семинари бўлди.

Ўқувда Республика Пре-зидентининг давлат масла-ҳатчиси Шоазим Миноваров “Ўзбекистонда давлат ва дин муносабатлари”, шайх Абдул-азиз Мансур “Ислomдаги турли ақидавий ва фикҳий йўналишлар”, профессор Убайдулла Уватов “Муста-қиллик йилларида диний ва миллий қадриятларимизнинг тикланиши” мавзуларида маъруза қилишди.

**Муҳаммадназар
ҚАЮМОВ**

МАМЛАКАТ ЯНГИЛИКЛАРИ

Миср элчисининг таширфи

Миср Араб Республикасининг Ўзбекистон Республикасидаги фавкулда ва мухтор элчиси Надия Иброҳим Кафафий 17 август куни Ўзбекистон Мусулмонлари идорасига ташриф буюрди. У идора раиси, муфтий Усмонхон Алимовни янги вазифага тайинлангани билан табриклади. Суҳбат чоғида Миср ва Ўзбекистон ўртасида сиёсий, иқтисодий ва маданий ҳамкорлик тобора ривожланиб бораётгани таъкидлаб ўтилди.

Миср элчиси, шунингдек, идора кутубхонасини ҳам кўздан кечирди, ҳазрати Усмон Мусҳафини зиёрат қилди ва бошқа нодир китоблар билан танишди. Меҳмонга Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Дин ишлари бўйича қўмита раисининг ўринбосари Ортиқбек Юсупов ҳамроҳ бўлди.

Баҳоуддин Нақшбанд ҳақида

Бухорода буюк аллома, пири комил Баҳоуддин Нақшбанд ҳаёти ва фаолиятига бағишланган бадиий филм суратга олина бошланди. Филмда буюк ватандошимиз тимсолини сценарий муаллифи Муҳаммад Рафиқов ижро этмоқда.

Филмнинг бадиий раҳбари Ўзбекистон халқ артисти Убайдулло Бақоев, диний-илмий маслаҳатчи, Ўзбекистон мусулмонлари идорасининг Бухоро вилоятидаги вакили Абдуғафур Раззоқов. Аллоҳ хоҳласа, нақшбандия тариқати асосчиси ҳақидаги филмни суратга олиш йил охиригача ниҳоясига етказилиб, келгуси йил бошида намойиш этилади.

Темур АЪЗАМ

Самарқанд шаҳрининг 2750 йиллиги

Ўзбекистон Республикаси Президенти шу йил 25 июлда “Самарқанд шаҳрининг 2750 йиллигини нишонлашга тайёргарлик ва уни ўтказиш тўғрисида” қарор қабул қилди. Қадимий ва бой тарихи, бетакрор маданияти, буюк сиймолари билан жаҳон тараққиётига улкан ҳисса қўшган, миллий давлатчилигимиз, маънавиятимизнинг кўҳна бешикларидан бири — Самарқанд шаҳрининг катта тўйи, иншааллоҳ, 2007 йили мустақиллик байрами арафасида нишонланади.

Жавлонбек ва Ўткиржон

Шу йилнинг 6—18 июл кунлари Словениянинг Люблянка шаҳрида 47-халқаро математика олимпиадаси ўтказилди. Олимпиадада дунёнинг 97 давлатидан 503 нафар энг иқтидорли ўқувчилар иштирок этишди. Улар сафида қатнашган ҳамюртларимиз Қоракўл туманидаги 1-иқтидорли болалар мактаби ўқувчилари Жавлонбек Бозоров ва Ўткиржон Болтаев бронза медалларини қўлга киритишди.

Жавлонбек Бозоров бу йилги умумтаълим фан олимпиадасининг республика босқичида муваффақиятли қатнашиб, Ўзбекистон терма жамоаси сафига қабул қилинган эди. Бу ютуқ унга талаба бўлиш имконини берди. У кириш имтиҳонларисиз Тошкент Давлат Иқтисодиёт университетининг талабаси бўлди.

“Туркистон пресс”

Тарих ва бугунги кун тасвири

Тошкент Ислом университети битирувчиси Зикриё Норқулов Ўзбекистон мусулмонлари идораси тарихи, машҳур уламолар ҳаёти, идора бўлимлари, кутубхона, махсус жамғарма фаолияти акс эттирилган қирқ дақиқалик видеотасвирли дискни тайёрлади. У ҳозир дискнинг арабча ва инглизча нусхалари устида иш олиб борапти.

ЭЛНИНГ РУҲИНИ КЎТАРИШ,

Ўзбекистон мусулмонлари идорасининг Сурхондарё вилоятидаги

— Домла, юртимиз мустақилликка эришганининг ўн беш йиллиги арафасида турибмиз. Бу қутлуғ байрам ҳаммамизга муборак бўлсин. Келинг, суҳбатимизни мустақиллик неъматининг шукронасидан бошласак.

— Бисмиллоҳир раҳмонир раҳим. Парвардигорга туганмас ҳамду санолар бўлсин. Пайғамбаримизга (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) дурудун саловатлар бўлсин.

Мустақилликкача Сурхондарё эли ҳам энг зарур эҳтиёжларидан бири Аллоҳга ибодат қилиш саодатидан тўсилган, намозларни жамоат бўлиб адо этиш шароитларидан қарийб маҳрум эди. Вилоятда 1991 йилгача иккита масжид бор эди. Шундай ҳол давом этаверса, жаноза намозларимизни ўқишга

имом топилармикин, деб отахонларимиз йиғлашарди. Мустақиллик йиллари вилоятда 95 та масжид очилди. Кўпининг биноси тамоман янгидан қурилди. Бугун 97 та жомеъ масжидимизда намозхонлар эмин-эркин ибодатларини адо этмоқдалар. Ҳаким ат-Термизий, Имом Исо ат-Термизий, Сўфи Оллоҳёр, Такия ота зиёратгоҳлари қайта таъмирланди.

Мустақилликнинг дастлабки йиллариданоқ ҳажга борувчиларга кенг йўл очилди. Аммо сурхондарёлик

Алиакбар Ҳабибуллоев ўғли Сайфуддинов 1958 йили туғилган. 1982-88 йилларда Бухородаги Мир Араб мадрасасида ўқиди. Сўнг Музработ тумани бош имом-хатиби бўлди. 1989-93 йилларда Тошкент Ислоҳ институтида таҳсил олди. 1993-97 йиллар Тошкентдаги Абу Ҳанифа, Ҳожа Аҳрор Валий жомеъ масжидларида имом-хатиблик қилди. 1997-2003 йилларда Ўзбекистон мусулмонлари идораси таълим бўлими мудири, мудири ўринбосари вазифаларида ишлади. 2003 йил августидан Ўзбекистон мусулмонлари идорасининг Сурхондарё вилоятидаги вакили.

ҳожилар кўп эмас эди. Кейинги йилларда вазият бутунлай ўзгарди. Йилдан-йилга ҳажга бориш истагини билдирганлар, шунга қурби-қуввати етадиганлар сони кўпайди. Ўтган ҳаж мавсумида Сурхондарёдан 278 нафар кишига бу муҳим ибодатни адо этиш насиб қилган бўлса, бу йил 400 кишидан ариза тушди.

Ҳар бир йилнинг алоҳида бир ном билан аталиб, муҳим ишларга эътибор қаратилаётгани имом-хатибларнинг ишини осонлаштиряпти. “Си-

ҳат-саломатлик йили”да бошланган яхши ишларнинг мантикий давомидай бўлган “Ҳомийлар ва шифокорлар йили”да ҳам аввало ҳамқишлоқлар, маҳалладошлар ҳолидан хабардор бўлиб туриш бош мақсадимиз. Маҳалла фуқаролар йиғинларида боқувчиси йўқ, кам таъминланган оилалар рўйхати бўлади. Вилоятдаги масжидларга тушган хайрия пулларининг ўттиз фоизи ана шундай оилаларга эҳсон қилинади. Бу иш фақат икки ҳайитдагина эмас, йил бўйи давом эттирилади. Биргина Термиз шаҳридаги Мурчбобо жомеъ масжиди мисолида ҳам бунини айтиш мумкин. “Кўйи Жангал”, “Паттакесар” маҳалларида яшовчи кам таъминланган олти хонадонга ҳар ойда 15 минг сўмдан ёрдам пули бериб келинади. Бойсун болалар уйини

ҳам шу жомеъ оталиққа олган. Ҳар ўқув йили бошида дафтар, китоб, ўқув қуроллари билан таъминлашга кўмаклашади. Элнинг фақат моддий аҳволидан хабардор бўлиш билан иш битмайди. Унинг руҳоний аҳволини яхши билиш керак, кайфиятини кўтариш, тушунчасини тўғрилаш жуда ҳам муҳим. Шунинг учун ўзим ҳам, вилоятдаги бошқа имом-хатибларга ҳам масжидлар жойлашган ҳудуддаги бирон бир тadbирдан қолмасликни тайинлайман. Элнинг маърака-маросимларида одамлар

ФИКРИНИ ЎНГЛАШ МУҲИМ

вакили Алиакбар Сайфуддинов билан суҳбат

билан яқиндан танишиш, дарду қувончларидан воқиф бўлиш имкони туғилади. Шунда унинг бир дарди дин доириси билан шифоланса, маънавиятимиздаги айрим камчиликлар тузатилиб, қалбларнинг пок-ланишига сабабчи бўлаемиз.

— Сиз имом-хатибларда қайси фазилатлар бўлишини истайсиз? ЎМИнинг вилоят вакили сифатида ўзаро йиғинларда, юзма-юз суҳбатларда уларга нималарни кўпроқ тайинлайсиз?

— Мен аввало уламоларимиз иттифоқда бўлишини, бир-бирини доимо қўллаб-қувватлашини орзу қиламан. Икки олим ёхуд имомнинг бир-бирини ғийбат қилиши жаҳолатнинг белгиси. Ҳақиқий илм аҳли бундан ҳазар қилади. Ривоят қилишларича, бир подшоҳнинг икки таниқли олими саройда вазир лавозимида ишлаб келишар экан. Подшоҳ уларнинг аҳллигини, ақллилигини синамоқчи бўлиб, овга олиб чиқибди. Тўсатдан бир вазир от чоптириб, шерикларидан илгарилаб кетибди. Шунда подшоҳ иккинчи вазирнинг кўнглига қўл солибди. “Қаранг, анавининг қилган ишини, бизларни чангда қолдириб, олдинга ўтиб кетди. Ҳеч бўлмаса, сизнинг илмингиз андишасини қилиши керак эди”, дебди. Подшоҳ ёнидаги вазир: “Тақсир, ҳали ҳам бу инсоннинг билими кўплигидан

оти учиб кетмаганига ҳайронман”, деб жавоб қилибди. Подшоҳ отига қамчи уриб, олдиндаги вазирга етиб олибди ва орқада қолган вазирни кўрсатиб, “Бу одобсизни қаранг, ҳурматимизни қилиб бизга етиб олиш ўрнига, орқада бемалол келяпти”, дебди. Вазир босиқлик билан: “Подшоҳим, мени шундай одамнинг илмини от қандай кўтариб келаётгани, бели синиб кетмагани ҳайрон қолдиради”, дебди. Шунда подшоҳ: “Иккингига ҳам тасанно”, деган экан. Мен имомларимизга шундай самимий бўлишларини айтишдан чарчамайман.

Элимиз шарият аҳкомларига оғишмай амал қилиши учун фатволар чиқарилади. Бу фатволарга аввало имом-хатиблар амал қилишлари керак. Бу халқни яқдилликка ўргатади. Бидъат ва хурфотларга чек қўяди. Яна тажрибали имом-хатибларимиз ёшларни ўз қабатларига олишларини, одамлар билан муомала қилишни, халқнинг ичига кириш маданиятини астойдил ўргатишни истайман. Шу боис ҳам ўқув юртларини битириб қайтган аксарият ёшларимиз даставвал имом-хатиб эмас, унинг ноиб сифатида фаолият бошлайдилар, тажрибали имомларимиздан иш ўрганадилар.

— Муаммолар ҳам бордир?

— Муаммоларимиз ҳам йўқ эмас. Кўпгина масжидларимиз таъмирланиши, кен-

гайтирилиши керак. Қани эди, мавжуд масжидларимизнинг барисиди диний ўқув юртларини битирган, шунга яраша тажрибаси бор кишилар имом-хатиблик қилишса. Иншааллоҳ, яқин йилларда бу орзуимиз ушалишига ишонаман.

— “Ҳидоят”нинг ўқувчиси сифатида фикрингиз, таклифларингизни билишни истаймиз.

— Расули акрам (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) марҳамат қиладилар: “Дунё ҳам уммонда сузиб кетаётган кема. Унинг икки қавати бор. Кеманинг паст-дагилари илмсиз кишилар бўлса, юқорисидигилар маърифат аҳлидир. Мабодо пастдагилар чанқаб қолишиб, кемани тешсак сувга тўяр эдик, дея кемани ура бошласалар, юқоридагилар, бундай қилманглар, кема тешилса, ҳаммамиз ҳалок бўламиз, сизга мўл-кўл сув олиб берамиз дейишлари керак”. Бу ҳадисдаги сувнинг бир маъноси илм. Назаримда “Ҳидоят”да берилаётган мақолалар ана шу илм-маърифатдан томчилардир. “Ҳидоят”чилар ҳам худди кеманинг юқори қаватдагиларга ўшаб элимизга ҳақ йўлдан сабоқ беришяпти. Журнал саҳифаларида содда ва теран ёритилган мавзулар жума мавъизаларимизда бизга жуда қўл келади. Журналда уламоларимизнинг чиқишлари янада кўпроқ бўлишини истардим.

Вафо ФАЙЗУЛЛОҲ
суҳбатлашди.

Аллоҳ таоло марҳамат қилади: “У эслатма — ибрат олмақчи бўлган кишилар учун кеча ва кундузни (бир-бирининг) ўрнини босувчи қилиб қўйган Зотдир” (Фурқон, 62).

Аллоҳ таоло берган вақт неъматини биз қандай қадрлаймиз? Уни қандай амаллар билан ўтказаямиз? Вақтнинг қадр-қиймати нимада деб биламиз? Мусулмон киши учун бу жуда муҳим. Саволлар билан ўқувчиларимизга мурожаат қилдик:

1. Сизнингча вақт нима? Уни қандай қадрлайсиз?
2. Вақт унумли, баракали, фойдали бўлиши учун нималар қилиш керак деб ўйлайсиз?
3. Вақтингиз беҳуда, ҳатто зарарли ишларга сарфланаётганини қандай биласиз?
4. Ўтган вақтингизга ачинганингизни эслай оласизми?
5. Умр чегарали. Унинг қанча бўлишини Ёлғиз Аллоҳ таоло билади. Фаразан, маълум бир муддат, масалан, қирқ кун умрингиз қолгани сизга билдирилди, дейлик, уни нимага сарфлаган бўлар эдингиз?

Фаразан, маълум бир муддат, масалан, қирқ кун умрингиз қолгани сизга билдирилди, дейлик, уни нимага сарфлаган бўлар эдингиз?

ВАҚТ БИР ҚИЛИЧ

Ражаб ХУДОЙБЕРДИЕВ,
Қамаши тумани:

2. Касб-ҳунарни бир хил ба-
жаравермасдан, фикрлаб, сай-
қаллаб бориш керак.

3. Кунни фақат тирикчи-
лик ташвишлари билан кеч
қилганимиздан ҳам билиш
мумкин.

Лайло МАМИРОВА, Тош-
кент Ахборот технологиялари
университети талабаси:

2. Кунни режалаштириш
яхши. Бироқ муҳимидан ному-

Маҳмуда ВАЛИЕВА, Юну-
субод туманидаги 274-мактаб
муаллимаси:

1. Афсуски, вақтни доим
ҳам қадрлай олмаймиз. Мен
кўпроқ дарс беришга, ижодий
учрашувлару маърифий суҳбат-
лардан ўзим ва ўқувчиларим
баҳраманд бўлишига уринаман.
Гийбат аралашган давралардан,
чўзилиб кетадиган йигилиш-
лардан ўзимни олиб қочаман.
Ҳафталаб телевизор кўрмасли-
гим мумкин, сериалларни уму-
ман томоша қилмайман, лекин

ҳимини фарқлай
билмоқ керак.
Муҳимига асо-
сий вақтни аж-
ратиб, беҳуда
юмушларга ўра-
лашиб қолинма-
са, вақт барака-
ли бўлади.

3. Ён-атроф-
дагиларга фой-
дамиз тегмаса,
демак, вақт бе-
ҳуда кетибди.

ҳар куни мутолаа, китоб ху-
мори тутади.

3. Ўзбекда тўй-маърака кўп.
Борсангиз кунингиз, борма-
сангиз обрўйингиз кетади.
Узоқ давом этадиган тўйларда
ўтириб, маза-бемаза ашулалар-
ни эшитиб, қулоқларим том
битганида вақтим беҳуда ўта-
ётганини биламан, начора, ай-
римларига бормасликнинг ҳеч
иложи йўқ-да!

4. Қариндошларни йўқлаш-
га фурсат тополмай, жаноза-
сида қатнашишга тўғри келга-
нида, “Нега тириклигида йўқ-
лай олмадим?” деб кўп ачин-
ганман...

5. Беайб Парвардигор, тав-
ба-тазарруга шошилардим. Дўст
ва таниш-билишларимдан қай
бирини хафа қилган бўлсам,
узр сўрашга, розилик олишга
интилардим.

Икром ИСКАНДАР, шоир:

1. Йилнинг кафтдеккина
календариди кичик бир нуқта
— мен яшаётган кун бор. Кои-
нот қадар улкан вақт доира-

сида бугунги кунимиз бир зарра каби. Умр эса, челаққа тўлдирилган сув — бекорга тўкилиб кетмаслиги керак. У ниҳоллар кўкариши, одамлар чанқоғини босиши учун ҳам сарф этилиши зарур.

Далада қолган китобни шамол ҳам варақлайди. Тақвим варақлари энг энгил ўқиладиган китобдай бўлмасин. Ундан бир кунни ағдариб қўйиш инсонни масъулиятга чорлаб турсин.

Муҳаббат АКРОМОВА,
ўқитувчи:

2. Интизомли бўлиш керак. Эрталаб ишга бир ўзим кетсам, дейман. Мактабга етгунча саловотларни айтиб кетиш хузур бағишлайди. Ҳикматларда айтилади: умрнинг ҳамма соатларини фойдали ва соғлиққа мувофиқ машғулот билан тўлдириш керак, ғам-алам бош суқадиган жой топмасин.

3. Кечқурун ўтган кунимизни ҳисоб-китоб қилсак, кифоя, билинади-қолади.

4. Ибодатларга кўпроқ вақт ажрата олмаганим учун ачинаман. Гоҳида телевизорда тузукроқ кўринган бирор кўрсатувга қараб, вақтим ўтиб кетади. Сўнгра уйқум келиб, намозимни хушў-хузуў билан ўқиёлмай қийналаман.

Донишманддан сўрашибди:

— Тирикликнинг қай бир соатлари зое кетган ҳисобланади?

Донишманд жавоб қилибди:

— Бировга яхшилик қилиш имкони бўлиб, бу дариг тутилган дақиқалар.

Қаранг, бирон-бир имконият туғилиши билан яхшилик қилиш пайида бўлишимиз керак экан.

5. Қазо бўлган намозларим-

ни ўқиб олишга ҳаракат қилардим. Фарзандларимни йиғиб, кибрли бўлмасликларини қайта-қайта уқтирдим.

Яшнар МЎМИНОВА, журналист, Сирғали тумани:

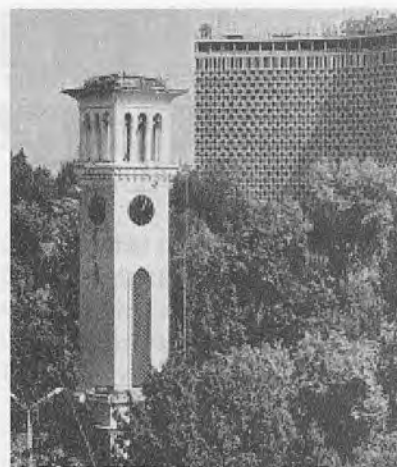
1. Нақшбандия тариқатининг гўзал бир шиори бор: “Дил ба ёру даст ба кор”. Шунини қон-қонимга сингдиришга интиламан. Севимли касбим билан машғул бўлганимда ҳам, оилам, фарзандим, қариндош-уруғлар ҳолатини чиқарганимда ҳам, ёш қизчалару ниҳолдай келинчаларга қандолатчилик сирларини ўргатганимда ҳам Аллоҳ ризолигини олиш мақсадим.

2. Вақтдан унумли фойдаланиш учун энг аввало зикруллоҳни ёдда сақлаш лозим. Мен кўпинча кечқурун эртаси кун режасини хаёлан тузиб қўяман. Ҳар бир юмушнинг чегараланган вақтидан ташқарига чиқармай бажарсам, бир бош ўсгандек бўламан.

6. Сўнги қирқ куним қолсамми? Қирқ биринчи кундан умидвор бўлардим. Биласиз, аёлнинг иши ҳеч тугамайди. Вақт эса доим етишмайди. Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) айтадилар “Ўлмасдан олдин ўлинглар”. Ҳаётнинг маъноси нимада эканини унутмай, одамларнинг ташвишлари, кунлик ғалваларни кузатсанг, таҳлил этсанг, Яратганнинг ўзи кўнглингни юмшатиб қўяр экан. Ортиқча таллашиб-тортишгинг, ўзингни киши уқтиравергинг келмайди.

Одил ҲОТАМОВ, “Карманавози” газетаси масъул котиби:

1. Олис сафарга отланган киши ҳар лаҳзанинг қадрига

етишга ҳаракат қилади. Жон талваса қилаётган она бошида фарзандлари, хусусан, бир қизи “Аллоҳим, онажонимга ҳеч бўлмаса, яна бир кун умр бер” дея илтижо қилиши ҳар қандай юраги тош одамни ҳам титратиб юбормайдими.

Камина Абдурауф Фитрат, Абдулла Қодирий, Ойбек, Ҳабиб Абдуллаев, Асқад Мухтор, Озод Шарафидинов сингари азиз инсонларнинг ҳаётига, тўғриси, вақтдан оқилона фойдаланганларига ҳавас қиламан.

2. Нимани хор қилсанг, шунга зор бўласан, дейдилар. Бир ишхонада бир ташмачи бор экан. Худонинг берган кунини у ишхонасидан нимадир олиб кетаркан. Яқинда унинг иш вақти тугашидан икки соат илгари кетаётганини кўриб қолишибди. Сабабини сўрашса, “Ишхонада вақтдан бошқа ўғирлайдиган ҳеч вақо қолмади”, деганмиш.

5. Яна билмадим, бундай ҳолатда шошиб қолмайдиган одам бўлмаса керак.

Барчамиз ҳам вақти-соати етиб бу дунёни тарк этишимизни яхши биламиз, аммо фақат бугун эмас, дея хомҳаёлга борамиз. Аввало, гуноҳ-

ларимни ювишга ҳаркат қилган бўлардим. Ўзим билиб-билмай ранжитган, ҳатто хафа қилган одамлардан кечирим сўрашга улгурармиканман?!

* * *

Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) огоҳлантирганлар: “Банда қиёмат куни тўрт амалидан сўралмагунча бир қадам ҳам олдинга силжий олмайди. Бу саволларнинг биринчиси, умрини нима билан ўтказгани, иккинчиси, ёшлик даврида нима билан машғул бўлгани, учинчиси, мол-дунёни қай йўсинда (қайси касб орқали) топгани ва нимага сарфлагани, тўртинчиси, ўрганган илмига қандай амал қилганидандир” (*Баззор ва Табароний ривояти*).

Вақтнинг табиатини унутмайлик. У тез ўтади. Аллоҳ таоло марҳамат қилади: “Улар у (қиёмат соати)ни кўрадиган кунда (бу дунёда) гўё биргина пешиндан сўнг ёки чошгоҳ пайтида тургандек (яъни, бир кун ҳам яшамагандек) бўлиб қолурлар” (*Ван-нозиёт, 46*).

Ўтган вақт ортга қайтмайди. Ўтганининг ўрнини келатгани босмайди. Бой берилган вақт ўрнини тўлдириб бўлмас. Асл, кучли сармоя деб

пулни эмас, вақтни тушунганлар ютади.

Нега ҳар куни оврупаликларнинг вақтдан унумли фойдаланиши умумий ҳисобда етти-саккиз соатни ташкил қилгани ҳолда, мусулмонларники бундан камроқ ҳисобланади. Чунки кўпчилигимиз мусулмоннинг вақт олдида вазибаларини билмаймиз. Билсак ҳам, вазифамизга риоя қилмаймиз. Вақтни асрашни ўрганишимиз, бир донишманд уқтирганидек, фақат вақт борасида “хасис” бўлишимиз мумкин. Манфурликнинг аломати вақтни зое кетказиш. Хабарда бундай дейилган: “Вақт бир қилич. Агар сен уни кесмасанг, у сени кесади”.

Вақтни қадрлашнинг энг sinalган йўли яхши ишларга шошилишдир. Аллоҳ таоло амр этади: “**Ҳар кимнинг ўз юзланадиган тарафи бор. Бас, яхши ишларга шошилишгиз! Қаерда бўлманг, Аллоҳ сизларнинг барчангизни ҳисоб-китоб учун келтиради** (*Бақара, 148, мазмуни*).

Ҳазрати Иброҳимнинг (алайҳиссалом) бундай ўғитлари Пайғамбаримиздан (алайҳиссалом) ривоят қилинади: “Оқил киши бир кунини тўртга тақсимлаши лозим: бир қисмида Раббига муножот қилади, бир қисмида ўзини ҳисоб-китоб қилади, бир қисмида Аллоҳнинг санъати борасида фикр юритади ва яна бир қисмида еб-ичиш каби (нафсоний) ҳожатларини бажаради” (*Ибн Ҳиббон ривояти*).

Файратли, иродали, идрокли мусулмон учун вақт бир кема, уни умид соҳилига олиб боради. Бекорчи, иродасиз, ишққмас, айниқ-

са, фикрлашда дангаса киши борган сари жаҳолатга ботади, гуноҳи кўпаяди. Байҳақий Абдуллоҳ ибн Зубайрдан ривоят қилади: “Оламда энг ёмон нарсаси бекорчиликдир”. Бошқа бир олим “Эркакнинг бекорчилиги гафлат, аёлнинг бекорчилиги шаҳват”, деб фаолиятсизлик оғир гуноҳларга олиб боришини кўрсатади.

Шоир Убайдий ёзганидек ҳолга тушмайлик:

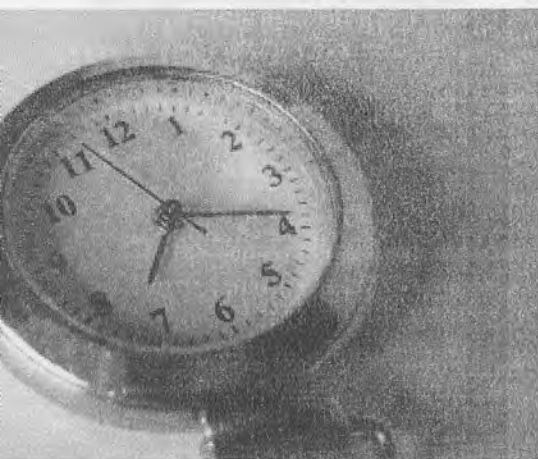
**Эзгу ишимизга нафс
монё бўлди,
Ўткинчи жаҳон ишига
қонё бўлди.
Афсус, бир иш қилмадик
Аллоҳ йўлида,
Қимматли ҳаёт шу хилда
зоёё бўлди.**

Бир ҳадиси шарифда: “Ўзини ёмонликдан тийиш ҳам садақа”, дейилади. Эҳсонимиз, садақамиз кўпайсин. Меҳнат билан машғул бўлайлик, ҳунар ўрганайлик, фойдали дунёвий ишларни имкон қадар ҳам кўпроқ қилишга улгурайлик.

Инсоннинг ҳақиқий умри туғилган кунидан вафот этадиган кунигача яшаб ўтган йиллари эмас, балки ҳақиқий умри Аллоҳнинг ҳузурда унинг “дафтари”га ёзиб қўйилган эзгу ишлари ва яхши феъллари миқдоричадир, дейишади. Шундай экан, киши кучи етганча Аллоҳга ибодат ва унинг махлуқотларига яхшилик қилиш билан умрини узайтира олади.

Агар у яхши йўл очиб кетса, ўлганидан кейин унинг йўлини тутганлар савобидан унга ҳам ёзиб турилади.

**Вафо
ФАЙЗУЛЛОҲ
тайёрлади.**

ҚОВУННИНГ ХИСЛАТЛАРИ

аёллар ҳомиладорлик даврида мунтазам қовун истеъмол қилавериши мумкин.

Халқ табиотида дармонсиз, камқон касалларга қовун буюрилади. Қовун сарик билан оғриб ўтган, қабзиятдан қийналган одамларга фойдали-

Қовун таркибида органик ва минерал тузлар, дармондорилар кўп. У даволаш воситаси сифатида қадимдан қўлланилади. Қадим тиб китобларида турли хил сурункали йўтал, сил, бошоғриқни даволаш, нафас йўллари тозалаш учун қовундан тайёрланадиган дорилар қўллангани айтилади. Бодни даволашда қайнатилган қовун ширасини суркаш, захмда қовун уруғи жавҳарини истеъмол қилиш тавсия этилади. Янги, етилмаган уруғдан тайёрланган малҳам шишни йўқотади, йирингни тортиб олади.

Ибн Сино “Тиб қонунлари”да: “Қовун, унинг уруғи ва эти қон томирларини кенгайтиради, терини тозалайди, офтоб уришидан сақлайди, сепкил ва бош қазғоғини йўқотади. Пишгани ҳам, сапча қовун ҳам сийдик ҳайдаш хусусиятига эга, буйрак, сийдик қопчаси ва жигардаги тошларни йўқотади”, деб ёзади. Соғлом

дир. Буйрак-тош касаллигида қовун уруғини янчиб, сувга аралаштириб, овқатдан олдин, ярим истикондан кунига икки-уч маҳал ичиш керак.

Қовун уруғи, унинг “сут”и ва етилиб пишмаган қовун шираси гижжа ҳайдовчи яхши воситадир. Қовун таркибидаги хужайралар ичак микрофлораси фаолиятига ижобий таъсир кўрсатади. У танадан холестеринни ҳайдаб чиқаришда ёрдам беради ва овқат ҳазм қилиш жараёнини яхшилайди. Шунингдек, қовун таркибидаги фолат кислотаси паришонхотирликка қарши таъсир қилади.

Қовунни глюкоза ҳамда дармондорилар кони деса

бўлади. Бу моддалар жигар, буйрак, юрак, ошқозон, ўпка ва бошқа аъзолар ишини яхшилайди, одамни тетиклаштиради.

Эслатмалар:

1. Аллергия, қандли диабет, ошқозон-ичак яраси ва бошқа касалликларда қовун истеъмол қилиш кўнгилсиз оқибатларга олиб келиши мумкин.

2. Заифлашган аёлга ҳомиладорликнинг биринчи ярмида, шунингдек, эмизикли аёлларга қовун истеъмол қилиш зарарли.

3. Қовун иссиқ мизожли кишиларнинг бошини оғритиши мумкин.

4. Оч қоринга, шунингдек, овқатдан кейин дарҳол қовун-тарвуз тановул қилиш тавсия этилмайди, уларни икки маҳал овқат орасида ейиш фойдали.

5. Қовунни, тарвузни асал, сув билан истеъмол қилиш зарарлидир.

Сафар МУҲАММАД

Азим СУЮН

Дилимда дуойим бор...

* * *

Эй дўст!
Сераёз томонларнинг узумидир Сўз,
Сахро-дашт, чўлларнинг гужумидир Сўз.
Сўз инсофдан улуғ, исрофдан хордир,
Турналарнинг тилло тизимидир Сўз.

* * *

Эй дўст!
Учиб чиқар бир қуш ўз уясидан,
Унга қайтиб кирмас, қандай қушдир у?
— Нақд яхши ҳамиша насиясидан,
Уни “Сўз” дейдилар, жавобимиз шу!

* * *

Эй дўст!
Тарозига солиб айтдим ҳар бир сўзни,
Унутмадим, кескир нигоҳ, ўткир кўзни.
Қуюнларнинг ниятидан хабарим бор,
Тиконларнинг нишларида кўрдим ўзни.

* * *

Эй дўст!
Аллоҳга таваккул қилдик жонимизни,
Ҳалоллаб едик бир бурда нонимизни.
Даламизда деҳқон мисол бедормиз,
Пахта, буғдой ўраган ҳар ёнимизни.

* * *

Эй дўст!
Менинг наслим билар бўлса сўзимга боқсин,
Менинг бирла бир дарёда чўмилсин, оқсин.
Шаҳар либосимни гийбат қилиб ўтирмай,
Қалбим билан тоққа чиқсин, гулханлар ёқсин.

* * *

Эй дўст!
Ўз уйинг ичида бўй берган низо
Ташларга чиқару берар акс-садо.
Боғда кўтарилар бехосдан тўзон,
Йўлларга сочилиб кетади хазон.

* * *

Эй дўст!
Чўлдаги чўпонга учради Хизр:
“Тила тилагингни, чўпон, не зарур?”
Чўпон дер: “Соғиндим бола-бақрамни,
Тонггача сурувга, бобо, қараб тур”.

* * *

Эй дўст!
Бу гўша, шу макон, шу юрт, шу Ватан,
Майли, юрагимга қадасин тикан.
Хокига айланай, ўша тиканлар
Тиллашоҳ гулларга дўнар дафъатан!

* * *

Эй дўст!
Қамишзор қушлари чуғурлар бетин,
Уларнинг сасларин эшитдим секин:
— Бугун икки қушча нобуд бўлибди
Тузоқдаги донни ўйлашиб текин...

* * *

Эй дўст!
Сиргимдан сипою ичдан бедорман,
Кундуз хуррамману тунда абгорман.
Жийда гули гўзал — кўзим оладир,
Кўп ҳидлаб юбордим, дили беморман.

* * *

Эй дўст!
Қашқир ваҳшийлигин сўзламаган ким,
Эшитдим турфа хил баҳоларини.
Лекин чин қашқирни кўринглар дедим
Эмизаётган кез болаларини...

* * *

Эй дўст!
Куч бир ён чорлайди, ақл-чи, бир ён,
Бир ён гулхонаю бир ён гўристон.
Билак кучи билан тутмадим сичқон,
Билак кучи билан ўйнатдим арслон.

* * *

Эй дўст!
Оламда не мавжуд турар турланиб,
Бирда янгиланиб, бирда кирланиб.
Ёз-қиш лаш-лушларга тўлди сой бўйи,
Лекин ювиб кетди кўклам сел келиб.

* * *

Эй дўст!
Эр-аёл бир умр эрур ёнма-ён,
Улар айролигин қилма намоён.
Бири Ғарбга кетса, бири Шарқ томон,
Ўртада тугайди жаннати даврон.

* * *

Эй дўст!
Аёл боши эркак бўлди,
Қора сочи телпак бўлди.
Болаларин улғайтиргач,
Неварага эрмак бўлди.

* * *

Эй дўст!
“Аёлга сир айтма!” деганди отам,
Аёлга сир айтиб... синаб кўрдим ҳам.
Боламга не дейин? Дейманки: “Ақлим
Отамнинг ақлидан эмасдир ўктам!”

* * *

Эй дўст!
Сен қанча жим юрсанг, бу шунча яхши,
Сўзламоқ эмасдир бу даврон нақши.
Ихтиёрсиз куйлаб юборгум, нетай,
Тоғдан тушиб келган мен — далли бахши.

* * *

Эй дўст!
Сичқон тирик. Қопқон ўлик.
Тирик ўликдан луқма тилар.
Ўлик тирилар. Тирик
Ўликка айланар.

* * *

Эй дўст!
Қора сел бақани оқизиб борар,
У деди: — Дарёни орзу қилгандим.
Лайлак этақларда ризқ териб юрар.
У дер: — Келишингни кутиб тургандим.

* * *

Эй дўст!
Ёқаверсанг тош ҳам ёнар,
Тошдан қаттиқ бош ҳам ёнар.
Ёр ишқида аравамни
Ўтин қилдим, Шош ҳам ёнар.

* * *

Эй дўст!
Баланд тоғлар ортида гўзал водий бор,
Унга кетмоқни мен қилдим ихтиёр.
Бир йўловчи чиқиб олдимдан, деди:
— Сенинг водийингга келмоқдаман зор...

* * *

Эй дўст!
Бугунга бугдойим бор, эртамга Худойим бор,
Худойимга ҳар куни дилимда дуойим бор.
Молу мулк деб кеча-кундуз чопмадим,
Чопганларнинг ҳолини кўп кўрган дунёим бор.

Ҳабибуллоҳ ИСОМИДДИН

Жума намози

Мўминлар йиғилар “Девонабой” да*,
Қўли “калта”ларнинг ҳаж сафари бу.
Маъруза қулоққа ёқади мойдек,
Ҳар жума янгилик, хилма-хил мавзу.

Насиҳат ўқилар оят-ҳадисдан
Чиройли ибратлар қилинар таҳлил.
Ривоят айтилар муҳаддисдан
Бандалар бўлсин деб собир ва аҳил!

Аллоҳдан сўралар эл-юрт тинчлиги,
Қут-барака тилаб қилинар дуо.
Бу ерда мукамал сафлар зичлиги,
Чин дилдан айтилар холис муддао.

Бари бир: ичкари, ташқари, айвон,
Йўлакми, остона бўлсин — барибир!
Саломат бўлса бас кўнгилда имон,
Беҳадик тиз чўқар ёшдир-қаридир!

Шунчаки йиғинмас, азизим, жума,
Дуолар ижобат бўладиган дам.
Яхши амалларга пок муқаддима —
Гўёки қайтадан туғилар одам!

Савоб излаб

Савоб излаб борма олис-олисларга,
Ён-верингга, атрофингга қара бир бор.
Омад тила ниятлари холисларга,
Нажот кутар неча муҳтож, неча бемор.

Савоб излаб борма олис-олисларга,
Йиқилганни тепма асло, турғазиб кўй.
Ён босмагил нокаслару ножинсларга,
Калтабинлар даврасида кўрсатма бўй.

Савоб излаб борма олис-олисларга,
Юрт корига ярамоқ ҳам кони савоб.
Ҳиммат айла бечораю ожизларга,
Киндик қонинг томган ерни айла тавоф...

Андижон

* “Девонабой” — Андижон шаҳридаги жомеъ.

МУҲАББАТ БУЛОҒИ

Банда умр бўйи Яратувчисини танишга ҳаракат қилиши зарур. У қайси жойда, қайси ҳолатда бўлмасин, Парвардигорининг мулкидан ва тасарруфидан чиқиб кета олмайди...

Таровех хатмидан сўнг витр ҳам ўқиб бўлингач, мадраса олдига чақирилган “Волга” келди. Когон бекатидан “Краснодар — Тошкент” поездига чиққанимда ярим тундан ошиб қолган эди. Поезд аҳли уйқуда. Одамлар ўзларидан беҳабар, йўл чарчоғи сабаб донг қотиб қолишган.

Ўрта ёшлардаги кузатувчи менга жой кўрсатиб, ўтиб кетди. Бир соатларда тонг отади, гафлатда қолмаслик учун сахарликка деб олган нон, мевачеваларни нимқоронғи вагонда тахтача устига олдим.

— Сиз ухламайсизми? — деб сўради келиб қолган кузатувчи.

— Ҳадемай тонг отади. Сахарлик қилиб, бомдод ўқиганимдан сўнг ухларман, — дедим тушунмовчилик бўлмасин деб.

— Э-э, шундай демайсизми!? Юринг мен билан, — деди у хурсанд бўлиб. У пайтларда намозхон ёшларни учратиш амримаҳол эди.

Биринчи вагонга ўтдик. Тошкентлик ота-бола кузатувчилар намозхон ва рўзадор эканлар. Бир зумда вагон ёришиб, дастурхон гўшту ёғ, ёнғоғу майиз, асалу навотга тўлди. Қайноқ чой ҳиди гупурди. “Ё Эгам, — дейман ичимда, — сахарлик гамида, намоз гамида дилтанг бўлган бу ожизни афв эт”.

— Икки суткадан буён йўлдамиз. Туркманистон чўлларидан ўтиб келяпмиз. Бир вагон одам: “Сув, чой!” дея тили оғзига сигмайди. Иссиқ

эллик даража. Биз уларга сув етказолмай чарчаймиз. Рўза тутганимиз сабаб Аллоҳим чанқатмайди ҳам, очқатмайди ҳам. Ўзига шукр, — деб қўйди эллик беш ёшлардаги ота-кузатувчи.

Сахарлик қиларканмиз, мадраса талабаларининг ўқишлари, ибодатлари ҳақида суҳбатлашдик. Қария ўзи, ота-боболари ҳақида менга сўзлаб берди:

“Отамиз Шоҳфайз маҳалласининг илмли, тақводор кишиларидан эди. Ўттизинчи йиллари туҳмат сабаб қамалганлар. Қамоқхона тоғли жойда бўлган, оғир тошларни қўлда кўтариб ташир эканлар. Маҳбуслар уч исминда ишлашар, рамазон худди ҳозиргидай саратонга тўғри келган экан. Қамоқхона бошлиғи:

— Сен рўзангни оч, ўлиб қолсан! — деб зуғум қилади. Отам эса:

— Рўза Аллоҳнинг амри, иш натижасини талаб қилиш сенинг ҳақинг, ўз ҳақингни талаб қилавер! — дейдилар.

Имон қуввати куч беради, кунлик нормаларни ошириб бажарадилар. Рамазон охирларида Аллоҳ таоло қамоқхона бошлиғининг қалбига раҳм солади:

— Анави эсипастни иссиқхонага масъул қилиб қўйинглр! — дейди муовинини чақириб. Отам қамоқ муддатини карам, бодринг, помидор, сабзи экиб, деҳқончилик қилиб ўтказдилар. Савоб топадилар, ибодат учун имкон туғилади, жонлари ҳам оромда бўлади...

Отам раҳматли доимо: “Намозни асло қазо қилмай ўқиб юр!” деб тайинлар эдилар. 30-йиллар бошида хизматга чақирилдим. Тоғли туманга тушдик. Вақт топганим заҳоти дарҳол таҳорат олиб, фарз намозларни адо этардим. Бир ойда бир маротаба бизга почта, ичимлик суви, озиқ-овқат етказилади. Аллоҳга ҳамду санолар ўқиб, вазифамни сидқидилдан адо этиб юравердим. Фақат таҳорат суви масаласи чатоқроқ эди.

— Нега бунча кўп ювинасан? Ичимлик сувимизни тўкяпсан-ку! — дер эди сепкилли сержантимиз.

— Кечирасиз! — дердим унга мулойимлик билан. Иложи борича бир таҳорат билан беш вақт намоз ўқирдим ёки ичимлик сувимдан тежаб таҳорат олардим.

Бир куни тоғ бағрида Аллоҳимни зикр этиб юрарканман, бир парча ажриқзорни учратдим. Юлиб-

Ризоуддин ибн ФАХРИДДИН

РИЗҚ ВА САБАБ

тозалаб, ерда сув салқинини сезиб, чуқурча ковлаб қўйдим. Ҳар куни мен очган чуқурча тиниқ сувга тўлиб қоларди. “Не бахт!” дея зилол сувда бе-малол таҳорат оладиган бўлдим.

Бир куни сепкилли сержант:

— Сен сувимизни исроф қиляпсан! — деб мени мулзам қилмоқчи бўлди.

— Аллоҳ менинг ичимлик ва таҳорат сувимни берган! — дедим хотиржамлик билан.

— Сен намоз ўқийсан-у, қандай қилиб ёлғон гапирасан! — деб овозини кўтарди у.

— Мен ёлғон гапирмайман. Ёлғончининг намозидан фойда йўқ! — дедим.

Сўнг уни сув топган жойимга бошлаб бордим.

— Сени қара-ю, — деди сержант кўзини катта-катта очиб. Дарҳол бел, чўкич келтириб, булоқ кўзини очишни буюрди. Буни қарангки, булоқдан жилдираб сув оқа бошлади.

“Аллоҳ таоло бирорталарингизга бир йўлдан ризқи етказаётган бўлса, (то сабаблари ўзгармагунича) уни тарк этмасин!” (Ибн Можа, “Сунан”, II жузъ, 4-бет).*

Шарҳи:

Масалан, бирор савдо ёки қўл ҳунари сабабидан кун ўтказишга етарли ризқ келиб турса, ўзи ва оиласи муҳтожликдан озод бўлса, шу касбини ташламасин. Бирор лавозим ва маъмурият сабабидан куни ўтиб турганида, янада кўпроқ дунё орттириш хаёлида шу ишлаб турган ишидан чиқиб кетмасин.

Ҳаводаги турнага умид боғлаб қўлдаги чумчуқни чиқариб юбориш ақлсизликдир. Келиши аниқ бўлмаган кўпидан кўра, оз бўлса-да, келиб тургани яхшироқдир. “Кимга нимада барака етиб турган бўлса, унинг сабабини маҳкам тутсин” (Ибн Можа, “Сунан”, II жузъ, 4-бет).

МЎМИНЛИК АЛОМАТИ

“Сизни яхши ишларингиз шодлантурса ва ёмон ишларингиз қайғуга солса, сиз мўминсиз” (Аҳмад ибн Ҳанбал. “Муснад”, V жузъ, 252-бет).

Шарҳи:

Аллоҳ таоло рози бўладиган ишлар (ота-онага яхшилик қилиш, ватанпарварлик, силаи раҳм, саховат, етимсеварлик ва ҳоказо) учун шодланиш ҳамда Аллоҳ таоло ғазабланидиган, норози бўладиган ишлар (ота-онага итоатсизлик, ёлғончилик, ўғирлик, тухмат, гийбат, Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) номларидан ёлғон гапириш ва ҳоказо) сабабли қайғуга тушиш, ўқиниш мўминлик аломатидир. Аммо ўзи қилган эзгу амаллари билан мақтаниб-ҳаволаниш, ўзини Аллоҳ таолога яқин зотлардан деб ҳисоблаб ёки, ичида бўлса ҳам, “Энди мен яхши амаллар қилдим”, деган хаёл билан юриш дуруст эмас, балки одобсизликдир. Бундан гафлатда қолмаслик керак.

*Ризоуддин ибн Фахриддин, “Жавомеъул калим”, “Мовароуннаҳр”, 2004, 44—45-бетлар.

— Сен намозингни ўқийвер. Худойинг бизни сув танқислигидан қутқарди, — дерди гоҳо сержант менга жилмайиб”.

Отанинг хотиралари тугай демасди...

Биз илк бор учрашиб турган бўлсак-да, саҳарлик, дуо, жамоат бўлиб ўқилган намоз туфайли қалбларимизда муҳаббат булоғи кўз очган, бир умрлик қадрдонлардай бўлиб қолган эдик.

Абдумутталиб ЗОМИНИЙ,
ЎМИнинг Жиззах вилоятидаги
вакили муовини

Мусулмоннинг энг гўзал сифатларидан бири вақтни қадрлаш бўлиши керак. Вақтни қадрлаш, ундан унумли фойдаланиш ақл устига бино қилинган динимизнинг талабидир. Одатда ноннинг бутуни эмас, ушоғи кўп увол бўлади. Одамлар вақтнинг ҳам сония ва дақиқаларини кўп исроф қиладилар, йилларни эмас. Аммо сотатлар, кунлар, ҳафталар, ойлар, йиллар ўша сониялар ва дақиқалардан ташкил топади-ку!

Вақт зиммамиздаги улкан ганиматлардан биридир. Берилган неъматларни ўрнида ишлатишга буюрилганимиздек, умрни динимиз амрларига мувофиқ тасарруф қилишга масъулмиз. Вақтнинг ҳақиқий эгаси Аллоҳ таолодир. **"Кеча ва кундуз (миқдори)ни Аллоҳ белгилар..."** (Муззаммил, 20).

Ғафлат аҳли доимо айбни ўзидан эмас, бал-

гуноҳлар, зулмлар учун етиб ортгани ҳолда, савобли амалларга "етмай қолганининг" гувоҳи бўласиз.

Ҳар сониянинг қадрига етган қалби уйғоқ зотлар вақтдан доимо унумли фойдаланишга ғайрат қилишган. Шу боисдан улар бир кечада (Қадр кечаси) саксон уч йилу тўрт ойлик ибодат савобини қўлга киритишган, тафаккур ила жуда буюк чўққиларни эгаллашган. Мўлжал тўғри олинганидан, улар Аллоҳ изни ила, юз йиллар давомида босиб ўтиш оғир бўлган масофаларни бир неча дақиқаларда ортда қолдиришган. Имом Ғаззолий шундай тафаккур, уйғоқлик билан парда ортидаги кўп ҳикматлар сирини очди. Мавлоно Румий биз учун "баракотсиз, қисқа замон" ичида бутун оламга саёҳат қилди. Нютон бир оламнинг ерга тушиши каби "арзимас" ҳодисани ҳам эътиборсиз қолдирмай, бутун

ЯХШИЛИК САРИ

ки "замона нобоплиги"дан, муҳит "ёмон" лигидан қидиради, шикоят қилишдан нарига ўтолмайди. Замонни сўкиш бундайлар учун эрмакка айланиб қолади. Ҳолбуки, айб ўзимизда, замонни айблашга ҳаққимиз йўқ. Аллоҳ таоло қиёматда қайси асрда дунёга келганимиз хусусида саволга тутмайди. Балки биз яшаган замон имконлари доирасида умримизни қандай ўтказганимиз ҳақида сўрайди.

Вақтнинг баракасизлигидан, замон нобоплигидан шикоят қилувчилар, бирор хайрли иш қилишга вақт тополмаётганларнинг арзу додида фақат бир нарсани кузатиш мумкин, у ҳам бўлса, ғафлат ва залолат. Бундай кимсаларнинг умри, вақти

олам тортишиш қонунини кашф этди. Улар мана шу ишлари билан Аллоҳ таоло берган қисқа умр кўп улуг амалларга кифоя этишини исботлашди.

Демак, бизнинг вазифамиз умрдан унумли фойдаланиш. Сониянинг ҳаққини беролмаган дақиқанинг ҳам ҳаққини беролмайди. Вақтнинг узун ёки қисқа бўлиши кишининг тасаввури ва шахсий қарашини, ундан унумли фойдаланиши ёки беҳуда исроф қилишига боғлиқдир.

Қуръони каримда бир куннинг эллик минг йилга (Маориж, 4), баъзан эса минг йилга (Ҳаж, 47; Сажда, 5) баробар келиши ҳақида хабарлар бор. Уч юз йил ғорда ухлаган Асҳоби Қаҳф уйғонгач, бир кун ёки ярим кун ухладик, деб ўйлашади. **«Ўзаро савол-жавоб қилишлари учун уларни шу тарзда уйғотдик. Улардан бири деди: "Қанча (ухлаб) турдингиз?" Улар(нинг айримлари): "Бир кун ёки ярим кун", дедилар»** (Қаҳф, 19).

Аслида бирор нарса қанча кўп бўлса, қадри-қийматини ҳам шунча тез йўқотади. Аммо вақт ундай эмас, у қадрсизланмайди. Юз йил қанча қимматбаҳо бўлса, бир дақиқа қадри ҳам ундан кам эмас. Вақт худди сув мисолидир.

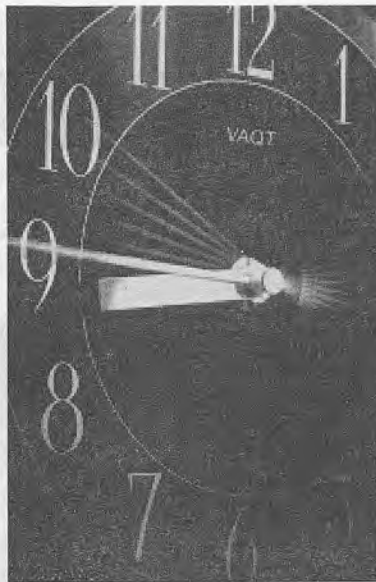
Умр сармойеси қуёш тиви остидаги муз каби тезда эриб, тутаб бормоқда. Ҳар бир

ўтган кун бизни ўлимга янада яқинлаштиради. Етиб борадиган маконимиз аниқ. Аммо у ерда ҳар кимнинг ҳолати ҳар хил бўлади.

Мусулмонларнинг ибодатларида маконнинг ҳам аҳамияти бор. Аммо бунда вақт жуда муҳим. Зеро, ҳар бир ибодатнинг белгиланган вақти бор. Бу вақт ибодатнинг дуруст бўлиш шартларидан биридир.

Ибодатлар киши маълум бир ёшга етганида фарз бўлади. Намозлар кунига беш вақт, жума намози ҳафтасига бир вақт ва байрам намозлари йилига икки марта кишини рафлат уйқусидан уйғотиб,

очганимизни ифода этади. Янгиланган вақт билан бирга янгиланган инсоннинг нафсини давомли истиқоматда тутиб туриши зарурлигини таъкидлайди. Инсон қалбида имон йўлчи юлдуз каби доимо порлаб турсин дейди.

Инсон доим ўтган кунларни соғиниб, келажак ҳақида орзу қилиш билан овора бўлмасдан, балки ҳозирги, қўлидаги сония, дақиқа ва соатларнинг қадрига етмоғи лозим. Халқимизнинг мақоли бор: "Темирни қизигида бос". Темир қизимасдан аввал ҳам, совуганидан кейин ҳам ундан кераклича фойдаланиш имконсиз.

ОДИМЛАЙВЕРИНГ

ҳаётини тартибга солиб туради. Умр давомида бир марта фарз бўлган ҳаж ибодати эса мусулмоннинг умр сарҳисобидек туюлади. Йилига бир маротаба адо қилинадиган фарз — закот ибодати мусулмонларнинг дунёга муҳаббатини имтиҳондан ўтказди. Қурбонлик эса, кишининг ўз нафсини қурбон қила олиш даражасида самимий эканини, Аллоҳ розилиги учун ўз нафсини арзимас нарса ҳисоблашини ифодаловчи ибодатдир. Вақтни исломий тасарруф қилиш шуури исломий кўрсатмаларга уйғун умр кечириш масъулиятини юклайди. Намоздан ҳаётга, ҳаётдан намозга ўтибқайтиб турилар экан, мусулмоннинг умри намоздек улкан бир ибодат билан яхлитлашиб кетади. Шунинг учун ҳам вақт ташвиши умр ташвишининг ўзгинасидир.

Бир ҳадисда бир соатлик тафаккур олтиш йиллик ибодатдан хайрли экани баён қилинади. Бугун аслида кечанинг эртасидир. Бугун бирор унумли иш қилолмаган кимса эртага нимани ҳам уддалай оларди, деб ўйлаш тўғри эмас. Мен энди кеч қолдим, дегувчилар ҳам ҳали бутунлай кеч қолишмаган. Ҳечдан кўра кеч дейилганидай, яхшилик сари одимлайверган яхши.

Юнус Эмро: "Ҳар кун янгидан туғиламиз", дея ҳар тонг янги кун сари кўз

"Бас, (эй Муҳаммад,) қачон сиз (кишиларни Ҳақ йўлига чорлашдан, эзгу ишлардан, хайрли амаллардан) **фориф бўлсангиз**, (ўрнингиздан) **туринг**. Ва **ёлғиз Раббингиз сари рағбат қилинг!**" (Шарҳ, 7—8) оятида илоҳий хитоб саййидимиз Муҳаммадга (солаллоҳу алайҳи ва саллам) қаратилган бўлса ҳам, аслида бизга ҳам тегишлидир. Чунки биз у зотга (алайҳиссалом) иқтидо қилишга буюрилган умматмиз. Пайғамбаримиздек зот бир хайрли ишдан фориф бўлгач, яна бошқасига ғайрат қилишга буюрилаётган бўлсалар, қандай қилиб биз бу фармонга эътиборсиз бўла оламиз. "**Раббингиз сари рағбат қилинг!**" дегани, яна Раббингиз учун янги хайрли ишни бошланг, токи ажал келгунча мана шундай яхши амалларда давомли бўлинг, деганидир.

Ўтаётган кунлар нуқсонларимиз ортиши, барака камайиши учун эмас, балки хато-камчиликларни йўқотиш, яхшиликни кўпайтириш учун восита бўлсин. Шоир айтганидай:

**Ўтмиш ўтиб кетди,
келажак мубҳам.**

**Ҳаётдан насибанг
фақат ушбу дам!**

Мансурали АРАББОЕВ,
Тошкент Ислоҳ институти мударриси

Эркин МАЛИК

ОҚЛИҒНИНГ ИШИ ҚИЙИН

(Қиссадан боблар)

Оқлиғлар растаси эр-талабки олди-соттидан сал тинчиб, эркин нафас олар, Бисмилло хола оппоқ халатлар кийиб, оқ рўмоллар ўраб (бу тартиб Бисмилло хола растага кайвони бўлиб келганида йўлга қўйилган) фариштадек бўлиб ўтирган опаларга гап берарди:

— Оқлиғнинг иши қийин, қоқиндиқлар... ҳа, жуда қийин...

“Оқлиғ — ёруғлиқ” деб машо-йихлар бекорга айтмаган. Эҳтиёт бўлмасанглар, салга даптарни қора қилиб, чапакни чалиб қолиш ҳеч гапмас...

— Вой, даптар деб яхши эсга солдингиз, холажон. Болларимга даптар омапман-ку... Ўқитувчиси “2” баҳо қўйиб, нақ қора қилиб қўяди-я. Югуриб бориб опкеलाқолай...

— Ўзлариниям даптарлари эсдан чиқмасин, қоқиндиқ, — деб амал дафтарига ишора қилди хола. — Охиратда бандаси дафтарим қайси тарафимдан бериларкин деб қўрқувдан ҳамма нарсани унутиб қўяркан.

— Э, бу хотинга амал даптари деб минг марта гапиринг, барибир мактаб даптаридан бошқасини тушунмайди. Ўзиям шу пештахта тагида туғилиб катта бўлган. Отиям Айронхон. Биз ҳазиллашиб “Ҳайронхон” деймиз. Онаси раҳматлик айрон сотарди-да. Оқлиғ сотиш она касби-ю, сигирнинг эмчаги нечталигини билмайди.

— Майли, қоқиндиқ, билмаса билдирамиз, мусулмончи-

лик аста-секинлик билан. Менга ёққани, жудаям болажон хотин экан. Болам деб чопиб кетди-ю... Болам деганлар Худога ёқади...

— Ҳо, ачиб қолий, сигирни эмчаги нечталигини ўзлари билдиларми? — деб кулди ёнидаги хотин. — Дугонажонимни жа омига чиқариб қўйяпсиз.

— Биламан, нимага билмас эканман, мен дугонангизга ўхшаб, оғзинг қани деса, қулогимни кўрсатмайман, — деб жикиллаб берди у.

— Гап дегани далил-исботи билан бўлсин-да, овсинжон, қани айтсинлар-чи, қулогимиз сизда.

— Вой-во-ей, жа қўрқитвордиз-ку, эшитинг бўлмаса: эчкиники иккита бўлади, қўйники учта, сигирники тўртта, отники... йўқ, отникини билмасаканман, ахир отнинг қатиқ-сутини сотмаймиз-да... Хўйш, яна қайсиниси қолди... ҳа, туяники бешта, филники олти...

Хотинлар кулишди.

— Кулманглар, одамни ус-

тидан, — деди ҳалиги хотин хафа бўлиб, — нима бўлгандаям, биз иккинчи қўлмиз-да.

— Учинчи қўл денг, айланай, — деб тузатди хола. — Биринчи қўл соғиб беради, иккинчи қўл сизга обкелиб беради...

— Қаранг, битта сигир учта рўзгорни боқади-я...

— Боқишга боқади-я, шу кейинги пайтда қай-

моғи сугга, сути сугга, қатиғи айронга айланиб бораётгани чатоқ бўляпти-да, овсинжонлар...

— Ҳа, ўлманг, — деди хола хўрсиниб, — бунақа бўлишида говмишларнинг зигирчаём айби йўқ, ўзимизни Худо уриб қўйган, ўзимизни. Бу тилсиз махлуқлар Яратганнинг чизигидан чиқмайди. Чизикдан чиқишда бизга тараф йўқ, бировнинг ҳақидан қўрқмаймиз. Аллоҳ яратган нуқрадек покиза неъматларни нафсимиз йўлида ҳаром-ҳариш қилиб қўямиз. Кошки юқса, ҳечам юқмайди-да. Бир куйган одам: “Сувники кетди сугга, қатиқнинг пули қолди ёнга”, деб айтган экан.

— Шу гапни жуда кўп эшитаман, холажон, нима дегани ўзи бу?

— Қадимда битта одам бўлган экан, — дея Бисмилло хола ечилик кетди, — ўша одам сизлардек оқлиғ сотиб кун кўраркан. Аммо инсофсиз экан. Сугга тенгма-тенг сув қўшар экан-да, айбим очилиб қолмасин деб қатиқ қилиб сотаркан.

— Вой-й-й...

— Шундай қилиб, десанглар ҳалиги қатиқчи бойиб кетибди.

— Вой, бойибдимми?

— Шайтон қургур, бошқаларниям орқасидан эргаштирсин деб битта-иккитасига қарашворади-да, қоқиндиқлар. Лекин бойигани билан жуда хасис экан. Бунинг устига, сўқ-қабош... Олтинларини еру кўкка ишонмас экан. Халтага солиб, белига тугиб юраркан. Кўрган одам уни шунча олтин бор деб ўйламас экан. Бир куни куёш роса қиздирибди. Ҳамма ўзини соя-салқинга, дарё бўйларига урибди. Қатиқчи иссиқ қайтиб қолар деб бир кун чидабди, икки кун чидабди, уч кун чидабди. Охири бўмапти. У ҳам дарёнинг бўйига борибди-да, қумни ковлаб, ҳамённи кўмибди. Устига кийимларини тўшаб, чўмилгани тушибди. Шу пайт қайдандир маймун пайдо бўлибди-да, қумни ковлаб, ҳамённи олиб, улкан дарахт устига чиқиб кетибди. Қатиқчи нима қиларини билмай, чапагини чалганча пастда қолаверибди. Маймун бир райига жойлашиб олиб, аста ҳамённи очибди. Ичидан битта тиллани олиб, кўзига яқин олиб борибди-да, у ёқ, бу ёғига қарабди. Еб бўлармикан деб тишига босибди, тиши ўтмапти. Бир-икки ялаб ҳам кўрибди, маза-матра деган нарса йўқ эмиш. Кейин бу бўлмагур нарсайкан деб сувга отиб юборибди. Қатиқчи пастда: “Сувгамас, менга от, менга от, менга”, деб қичқирармиш. Кейингисини ҳартугул қатиқчига қараб отибди. Шундай қилиб маймун дарахт устида битта олтинни сувга, битта олтинни қатиқчига отиб, эрмак қилиб ўйнаб ўтирибди. Қатиқчи ҳисобласа, икки юзта олтин тангаси бўлган экан. Тенг ярми сувга кетиб, тенг ярми ўзида қопти. Шунда сутга қўшган сувлари ёдига тушибди-да, пе-

шонасига бир уриб: “Сувники кетти сувга, қатиқнинг пули қолди ёнга”, деган экан.

— Қаранг, бир кунмас-бир кун барибир тешиб чиқар экан-да, а, холажон?

— Холажон, анави, қушга айланиб қолган одам ҳам шунақа бўлганми?

— Ҳа, уям сутга сув қўшиб пуллаганидан кейин Аллоҳ уни жазолаган. Охиратгача Аллоҳга тавба қилиб: “сут оқ — мен ноҳақ”, “сут оқ — мен ноҳақ” деб ўтади энди.

— Вой, холажон, Худойим таоло шу кунлари одамларни шунақа паррандаю даррандага айлантириб қўйса борми?..

— Вой, унда биринчи бўлиб ўзлари-а, ҳу-у-у... қанот қоқиб... — дея осмонга ишора қилди хотинлардан бири, — бу ёқда болаларингиз онам қани деб, чирқиллашса, эрингиз кўзларини осмон-фалакка тикиб: “Кишт, кўноғинг бу ёқда”, деб орқангиздан қувиб юрармиди.

— Ҳечам-да, унақа бўлмайди, мен мижозларим обкелиб берганини сотаман. Қуш бўлса, ўшалар бўловурсин.

— Ундаймас-да, айланай, — деди хола, — сиз сотмасангиз, улар қатган обкелиб беришадил... сотасизки, обкелишадил. Шундай бўлганидан кейин хоҳлайсизми-йўқми, гуноҳига баббаравар шериксиз, қоқиндиқ. Эшитинг, қадимда бир бойнинг мингта қўйи бўлган экан. Чўпон бечора уларни кечгача боқиб, бунинг устига бир меш сутини ҳам соғиб, обкелиб бераркан. Бой бўлса, бир меш сутга бир меш сув қўшиб, икки меш қиларкан-да, чўпонга: “Бор, сотиб кел”, дер экан. Чўпон: “Бу нима қилганинг, Худодан қўрқмайсанми?!” деса, ишинг бўлмасин, дер экан. Кунлардан

бир кун чўпон яйловдан сўппайиб бир ўзи қайтиб келибди. “Ҳа, қўйлар қани, сут қани?” депти бой. “Сутга қўшиб сотган сувларинг булутга айланиб, сел бўлди-да, қўйларингни битта қўймай оқизиб кетди”, депти чўпон афсус ва надомат билан. Шундай қилиб бой қўйсиз, одамлар гўштсиз, сутсиз, чўпон бўлса, ишсиз қолган экан.

Шунақа, қоқиндиқлар, бу ишнинг охири вой, касри биттага эмас, ҳаммага уради... Икки ўратада кўпнинг ризқи қирқилади. Ўзингларни тўғриланглар, айланай қизларим, ўзингларни тўғриланглар. Попукдай-попукдай фарзандинглар бор, уларнинг ҳалқумини ҳаром қилиб қўйманглар, эртага ўзларингга қийин бўлади. Ҳалқуми кирланган бола ҳаётда қайсар, бетгачопар, ўжар бўлиб ўсади...

— Вой-й-й, қизим тушмагур ҳалитдан худди шунақа, холажон. Бамисоли қизиб турган ёғ, чарсиллайди-я. Қаранг-а, касалнинг боши бу ёқда экан-ку. Қиз бола бировнинг хасми, узатсам, у ёғи нима бўларкин, деб жоним ҳалак...

Бу можарони бир четда кўринмай томоша қилиб турган Биркамилён пешонасига урди:

— Оҳ, бу жодугар кампир яна бир катта ишни бизга юкляпти. Аврашини қара-я, аврашини, унча-мунча шайтон ип эшолмайди-я... Бу жодугарни ё

шайтон туққан, ё ҳамма шайтонларни шу туққан.

— Жа унчалик-масдир-ов, — деди шайтонвачча жўрттага ўсмоқчилаб.

— Ахир у ҳамма сирларимизни биздан кўра яхши билишини қаранг!..

(Давоми бор)

АСАЛАРИ БОҚИШНИ ИСТАЙСИЗМИ?

Олтинчи машгулот

Асал йиғиш мавсуми

Арибоқарнинг маҳорати бутун мавсум давомида оилаларнинг ишчанлигини сақлаб туришда кўринади. Куви (арилар кириб-чиқадиган тешик)лар қайси тарафга қараган бўлишининг оилалар ҳосилдорлигига таъсири бор. Улар ҳар тарафга қаратилиши мумкин, ammo жанубий йўналиш нисбатан ёмонроқ, чунки уяга кўпроқ ҳарорат ва нур киради, жануби-шарқий ва жануби-ғарбий йўналишлар кўч ажратиладиган оилалар учун маъқул, шимол, шимоли-шарқ ва шимоли-ғарб йўналишлари серҳосилликка сабаб бўлади. Дарахтлар ковакларидоги кўп асал йиғилган ариуяларда куви доим шимол тарафга қараган бўлиши кузатилади.

Асал йиғиш мавсуми бошида эллик-олтмиш фоиз ари парвозга лаёқатли бўлади. Оиланинг заҳирадаги барча аъзолари ишга жалб этилади. Бу пайтда ариларнинг парвозга — бол йиғиш, ташишга кўникиши жуда тез кечади. Оддий шароитда асаларилар икки-уч ҳафтада парвозга шай бўлса, мавсумда тўрт-беш кунлик бўлган арилар ҳам бол йиғишга чиқиши мумкин.

Ҳосилни йиғиб олиш

Мавсум унумли бўлиши учун асални ўз вақтида олиб туриш муҳимдир. Асални қисман олиш ҳосил йиғилишини кучайтиради, бироқ етилмаган асални олиб бўлмайди. Ортиқча мумкатаги бор арибоқарлар мавсумда асалариларни фақат бир марта безовта қилишади. Асалли чорчўпларни олган заҳоти ўрнига бўш мумкатакларни жойлаштириш керак. Асали олинган чорчўплар, бошқа оилалардан асалли чор-

чўпларни олишда қўлланади. Бу усул асални йиғиб олишда ишни анча энгиллаштиради.

Гумбаклари кўп бўлган чорчўпларни асал олиш учун ажратмаган яхши. Гумбаклар оз бўлса, асални олиш мумкин. Бироқ кўп ҳолларда катакчалардаги усти беркитилмаган болачалар асал билан бирга чиқиб кетиб, нобуд бўлади. Усти беркитилган болачалар, янги кўйилган тухумлар ротор (асал олиш қурилмаси) авайлаб айланттирилса, зарар кўрмайди.

Одатда асал ёпиқ, асаларилар кира олмайдиган бинода олинади. Ёз ойларида баъзи арибоқарлар бу мақсадда бир ёки икки томонига тўр тутилган чодирлардан фойдаланишади. Асал яхши йиғилаётган пайтда очиқ ҳавода ҳам олиш мумкин, асаларилар сира халал беришмайди. Асал ҳайдагич тебранмайдиган қилиб мустаҳкам ўрнатилиши керак. Ускунанинг барча ишқаланувчи қисмларига ишни бошлашдан аввал асал суртилади. Бино ичидаги ҳарорат йиғирма беш даражадан паст бўлмасин. Бундан паст ҳароратда асал қуюлиб, мумкатаклардан чиқиши қийинлашади.

Асалли мумкатаклар махсус қайралган ўткир пичоқ ёрдамида очилади. Яхшиси, иккита ўткир пичоқни қайноқ сувга солиб кўйиб, навбатма-навбат фойдаланиш керак. Мумкатакларни қирқишда пичоқ сувдан олиниб, силкитилади ва чорчўпнинг тепа чўпи ён юзаси бўйлаб, пастдан юқорига қараб қирқилади. Чорчўплар қирқимлар тушадиган тўрли тагликка ўрнатилади, шунда асал пастдаги идишга оқиб тушади. Пи-

чоқ юпқа, ўткир ва қайноқ бўлиши шарт. Пичоқ катакчалар деворини бузмаслиги учун совуған заҳоти алмаштирилади.

Чорчўпдан асални тўлиқ олиш учун бир хил вазнлилари танлаб олинади. Бу нарса асал ҳайдагич титраб кетишининг олдини олади. Бир хил вазнли чорчўпларни мувозанат сақланиши учун қарама-қарши ҳолда жойлаштиради ҳам бўлади. Асал ҳайдагич аввал оҳиста айланттирилади, сўнг чорчўплар тўнкарилиб, орт тарафдаги асал охиригача олинади. Кейин чорчўплар биринчи ҳолатига қайтарилиб, бу томондаги асал ҳам сўнгига-та олинади. Тўқ рангли мумкатаклардаги асал тезроқ отилиб чиқади. Янги қурилган мумкатаклар тез синади, шу боис улардан асал олишда шошилмаслик, эҳтиёт бўлиб ишлаш керак. Асал турли аралашмаларни тутиб қоладиган тўрдан ўтказилиб, катта идишга қуйилади. Идиш оғзига дока ўралиб, бир неча кун шундай қолдирилади. Бу иш ҳам асалнинг етилишига кўмак беради. Асалдаги майда ҳаво пуфакчалари, мум бўлаклари кўпик кўринишида аста-секин юзага қалқиб чиқади. Бу кўпик шаффоф ҳолга келгунича асал юзасидан олиб ташланаверади.

Жаҳонгир ҚўЧҚОРОВ

